

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Elli Vehmasaho & Reija-Riikka Veistelehto

‘’MULLA EI OLE MINKÄÄNLAISTA
PAIKKAA TÄSSÄ MAAILMASSA’’

Vaasalaisten nuorten näkemyksiä syrjäytymisen ehkäisemisestä

Sosiaali- ja terveysala
2020

TIIVISTELMÄ

Tekijä	Elli Vehmasaho & Reija-Riikka Veistelehto
Opinnäytetyön nimi	”Mulla ei ole minkäänlaista paikkaa tässä maailmassa” Vaasalaisten nuorten näkemyksiä syrjäytymisen ehkäisemisestä
Vuosi	2020
Kieli	suomi
Sivumäärä	54 + 2 liitettä
Ohjaaja	Heidi Blom

Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää nuorten omia näkemyksiä syrjäytymisen ehkäisemisestä. Työssä selvitetään avoimien kysymyksien avulla nuorten näkökulma Vaasan nuorisopalveluista ja miten heidän mielestään syrjäytymistä voitaisiin ehkäistä tehokkaammin. Haluamme herättää myös keskustelua aiheesta.

Tutkimus on kvalitatiivinen ja aineisto kerättiin e-lomakkeilla. Yhteistyökumppaneina tutkimuksessa olivat Vaasan etsivänuorisotyö, Pohjanmaan sosiaalipsykiatrisen yhdistyksen Työpaja Spurtti ja Vaasan kaupungin Nuortentyöpaja Varikko. Vastauksia saimme 24 kappaletta, joista 21 hyväksyttiin tutkimukseen.

Vastausten perusteella nuoret kaipaivat enemmän tietoa Vaasan tarjoamista nuorisopalveluista. Nuoret kaipaivat myös enemmän matalan kynnyksen palveluita, sekä sosiaalisen median hyödyntämistä nuorisotyössä. Nuoret korostivat myös varhaisen puuttumisen tärkeyttä. Työpajat ja kuntoutus nähtiin tärkeinä syrjäytymistä ehkäisevinä palveluina.

ABSTRACT

Author	Elli Vehmasaho and Reija-Riikka Veistelehto
Title	The Views of Adolescents about the Prevention of Social Exclusion in Vaasa
Year	2020
Language	Finnish
Pages	54 + 2 Appendices
Name of Supervisor	Heidi Blom

The purpose of this bachelor's thesis was to investigate the views of adolescents about the prevention of social exclusion in Vaasa. Open-ended questions were used to find out what the views of adolescents are about the youth services in Vaasa and how social exclusion could be prevented. A further aim was to create discussion about the topic.

This study was made in co-operation with Outreach Youth Work in Vaasa, Ostrobothnian social psychiatric association and the City of Vaasa. The data was collected with an e-questionnaire that was sent to the research participants via email by our cooperation partners. The questionnaire was answered by 24 adolescents. The research was qualitative.

The results suggest that young people in Vaasa need more information about the services that they are provided with. The participants also hoped for more low-threshold services and using social media in youth work. Early intervention was mentioned in several responses as an important way of preventing youth exclusion. Workshops and rehabilitation were also seen as important resources in the prevention of social exclusion.

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO.....	8
2	TUTKIMUKSEN TAVOITTEET JA LÄHTÖKOHDAT	9
	2.1 Työn tarkoitus ja tavoite	9
	2.2 Tutkimuskysymykset	10
	2.3 Aiheen rajaus	10
	2.4 Aikaisemmat aihepiirin tutkimukset.....	11
3	NUORUUS JA NUORTEN SYRJÄYTYMINEN.....	13
	3.1 Nuoruus elämänvaiheena	13
	3.2 Nuorten osallisuus.....	14
	3.3 Nuoria koskevaa lainsäädäntöä.....	14
	3.4 Nuorten syrjäytyminen.....	15
	3.5 Nuorten syrjäytymisen riskitekijät.....	17
	3.6 Nuorten eriarvoistuminen ja koulukiusaaminen	19
	3.7 Syrjäytymisvaarassa olevien nuorten tukeminen.....	20
4	NUORTEN PALVELUT	23
	4.1 Nuorisotyö ja nuorten kanssa työskentely	23
	4.2 Vaasan nuorisopalvelut.....	23
	4.3 Pohjanmaan Sosiaalipsykiatrinen yhdistys ja Spurtti	24
	4.4 Nuorten työpajatoiminta ja Nuorten työpaja Varikko	25
	4.5 Etsivä nuorisotyö	26
	4.6 Nuorten palveluiden alikäyttö.....	26
5	TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	27
	5.1 Tutkimusmenetelmät.....	27
	5.2 Aineiston kerääminen	27
	5.3 Aineiston analysointi	28
6	TUTKIMUKSEN TULOKSET.....	30
	6.1 Nuorten ongelmia Vaasassa.....	31

6.2	Nuorten näkemykset syrjäytymisen syistä.....	32
6.3	Nuorten ehdotukset avun tarjoamisesta	34
6.4	Nuorten mielestä parasta yhteistyökumppaneiden tekemässä työssä	35
6.5	Nuorten kehitysehdotuksia palveluista	36
6.6	Nuorten ideoita uusista palveluista	37
6.7	Nuorten sana on vapaa	38
6.8	Tutkimuksen luotettavuus.....	38
7	JOHTOPÄÄTÖKSET	40
7.1	Tiedon puute	41
7.2	Uusia palveluita nuorille	42
7.3	Tukea opiskeluun	42
7.4	Varhainen tuki.....	43
8	POHDINTA.....	45
8.1	Kehitysehdotuksia.....	45
8.2	Oma oppimisprosessi	47
9	LÄHTEET	50
	LIITE 1.....	55
	LIITE 2.....	56

LIITTEET

KUVIO- JA TAULUKKOLUETTELO

Kuvio 1. Nuorten palvelut Vaasassa	S. 24
Kuvio 2. Nuorten ongelmia Vaasassa	S. 31
Kuvio 3. Nuorten näkemykset syrjäytymisen syistä	S. 32
Kuvio 4. Nuorten ehdotukset avun tarjoamisesta	S. 34
Kuvio 5. Nuorten mielestä parasta yhteistyökumppanien tekemässä työssä	S. 35
Kuvio 6 Nuorten kehitysehdotuksia palveluille	S. 36
Kuvio 7. Nuorten ideoita uusista palveluista	S. 37

LIITELUETTELO**LIITE 1.** Saatekirje**LIITE 2.** Kyselylomake

1 JOHDANTO

Opinnäytetyössämme tutkimme nuorten näkemyksiä syrjäytymisen ehkäisemisestä ja nuorille suunnatuista palveluista. Mediassa syrjäytymisestä puhutaan ahkerasti ja yleisessä keskustelussa nuorten syrjäytyminen nostetaan usein esille yhtenä Suomen tulevaisuuden suurimpana uhkana. THL:n ja Sitran vuonna 2017 julkaisemassa tutkimuksessa on arvioitu, että yhden syrjäytyneen nuoren hinta yhteiskunnalle on lähes miljoonan luokkaa. Päättäjät etsivät kuumeisesti keinoja, joilla voidaan vähentää yhteiskunnan väliinputojien määrää. Moniin toimintasuunnitelmiin, hankkeisiin ja lakeihin on merkitty tavoitteeksi nuorten syrjäytymisen ehkäiseminen. Kuinka palvelut todellisuudessa pystyvät vastaamaan syrjäytymisvaarassa olevien nuorten tarpeisiin? Halusimme opinnäytetyössämme selvittää, mitä Vaasan nuorilla on sanottavana aiheesta.

Nuorille suunnatuilla palveluilla tarkoitamme opinnäytetyössämme Työpaja Sprintin ja Nuorten työpaja Varikon työpajoja sekä Vaasan etsivää nuorisotyötä. Etsimme opinnäytetyössä uusia ideoita syrjäytymisen ehkäisemiseen ja haluamme herättää keskustelua aiheesta. Syrjäytymistä tutkitaan Suomessa ahkerasti, mutta vastaavaa nuoriin keskittyvää tutkimusta ei ole vielä tehty Vaasassa eikä Vaasan lähi-alueilla. Valitsimme nämä nuorten parissa työskentelevät yhteistyökumppanit siksi, koska kaikkien edellä mainittujen organisaatioiden toimintaan kuuluu syrjäytymisen ehkäiseminen. Keskitymme tutkimuksessamme nuorten kokemuksiin ja ajatuksiin syrjäytymisen ehkäisemisestä ja nuorten palveluista.

2 TUTKIMUKSEN TAVOITTEET JA LÄHTÖKOHDAT

Tavoitteena opinnäytetyöllämme on löytää uusia keinoja syrjäytymisen ehkäisemiseksi ja herättää keskustelua siitä, miten nuorisopalveluja voidaan kehittää nuorten näkökulmasta. Selvitämme heidän ajatuksiaan nykyisistä palveluista ja keräämme heiltä ideoita, jotka voimme esittää yhteistyökumppaneille. Lähtökohtana on, että saamme kerättyä nuorten omia ja rehellisiä mielipiteitä. Valitsimme tämän aiheen, sillä se kiinnosti meitä molempia ja nuorten syrjäytyminen on ollut pitkään esillä. Aihe on tutkimisen arvoinen, koska syrjäytyminen on yleinen ja huolestuttava ilmiö. Yhden syrjäytyneen ihmisen hinta yhteiskunnalle on suuri, mutta ihmisen elämää ei voida mitata pelkästään rahassa. Jokaisen syrjäytyneen nuoren tulee saada mahdollisuus kiinnittyä takaisin elämään.

2.1 Työn tarkoitus ja tavoite

Tämän opinnäytetyön tarkoitus on selvittää nuorten näkemyksiä syrjäytymisen ehkäisemisestä, sekä Vaasan nuorille suunnattujen palveluiden toimivuudesta ja nykytilasta. Vaasan nuorille suunnatuilla palveluilla tarkoitamme opinnäytetyösämme nuorten työpaja Spurttia ja Varikkoa, sekä Vaasan Etsivää nuorisotyötä. Tarkoituksena on saada opinnäytetyön kautta nuorten näkökulma esille nuorille suunnattujen palveluiden kehittämiseen, sillä heillä on omakohtaista kokemusta palveluista. Haluamme tuoda esiin nuorten omakohtaiset kokemukset palveluiden toimivuudesta ja myös ongelmista. Haluamme kysyä itse nuorilta, miten nuorten syrjäytymiseen voidaan heidän näkökulmastaan puuttua ja millaisiin ongelmiin he kaipaavat apua. Palveluiden kehittäminen vaatii osallisuuden lisäämistä, joka tapahtuu huomioimalla palveluiden käyttäjät kehitystyössä.

Työn tavoitteena on kuunnella palveluiden käyttäjiä eli nuoria. Tavoitteena on myös saada selville nuorten ajatuksia siitä, miten yhteistyökumppaneiden palveluita voidaan kehittää. Tavoittelemme opinnäytetyöllämme myös yleistä keskustelua nuorten palveluista ja syrjäytymisen ehkäisystä sekä nuorten osallisuuden lisäämistä. Tutkimustulosten avulla yhteistyökumppanit voivat kehittää toimintaansa.

2.2 Tutkimuskysymykset

Tämän opinnäytetyön päätutkimusongelma on:

1. Millä keinoilla nuorten syrjäytymistä voidaan ehkäistä nuorten näkökulmasta?

Alatutkimusongelmina esitämme:

2. Minkä pitää muuttua, jotta nuoret voivat paremmin Vaasassa?
3. Mitkä nuorille suunnatut palvelut toimivat hyvin Vaasassa? Mitkä eivät?
4. Mitä nuorille suunnattuja palveluja Vaasasta puuttuu?

2.3 Aiheen rajaus

Rajasimme aiheen siten, että se keskittyy kolmeen nuorten palveluun Vaasan alueella. Valitsimme Työpaja Spurtin, Työpaja Varikon ja Etsivän nuorisotyön siksi, että näissä palveluissa on keskeisessä osassa syrjäytymisen ehkäiseminen. Valitsimme nämä yhteistyötahot, sillä nämä kaikki palvelut auttavat haastavassa elämäntilanteessa olevia nuoria. Yhteistyötahojen yhteinen nimittäjä on myös nuoren ohjaaminen ja neuvominen esimerkiksi nuoren pohtiessa tulevaisuuttaan. Kaikki yhteistyötahot auttavat sellaisia nuoria, joilla ei ole opiskelupaikkaa tai työpaikkaa tai nuoria, joilla on esimerkiksi hankaluuksia elämänhallinnassa tai koulunkäynnissä.

Rajasimme tämän opinnäytetyön ulkopuolelle Vaasan nuorisotiloilla käyvät nuoret, koska nuorisotilojen toiminta on hyvin erilaista kuin työpajojen ja etsivän toiminta. Valitsimme alueeksi Vaasan, sillä halusimme edistää vaasalaisten nuorten hyvinvointia. Tarkoituksena oli lähettää kyselylomakkeet yhteistyökumppaneiden tämänhetkisille nuorille, jotta saamme ajankohtaista tietoa palveluita koskevista kysymyksistä. Tärkeintä oli, että vastaajalla on kokemusta yhteistyökumppaneiden palveluista ja hän on alle 29-vuotias. Halusimme saada mahdollisimman paljon vastaajia, joten ikähaarukka oli laaja. Vastaajan oli oltava alle 29-vuotias, sillä

nuorisolaki määrittelee alle 29-vuotiaat nuoreksi. Kaikkien yhteistyökumppaneidemme toimintaa säätelee nuorisolaki. (L 21.12.2016/1285)

2.4 Aikaisemmat aihepiirin tutkimukset

Lämsä (2009) on väitöskirjassaan tutkinut lasten ja nuorten syrjäytymistä sosiaalihuollon asiakirjojen kautta. Asiakirjojen avulla Lämsä on tutkinut sosiaalihuollon asiakkuuteen liittyviä taustoja ja elämäntarinoita sekä tutkinut niiden yhteyttä nuorten syrjäytymiseen. Tutkimuksessa selvisi, että sosiaalihuollon asiakkaina olevat lapset eivät välttämättä saaneet olla lapsia, ja nuoret eivät kasvaneet aikuisiksi.

Hammer (2003) tutki nuorten syrjäytymistä kymmenessä Euroopan maassa kyselylomakkeiden avulla. Kyselyihin vastasi lähes 17 000 ihmistä. Vastaajat olivat 18-24-vuotiaita työttömiä nuoria. Edellytyksenä kyselyyn vastaamiseen oli vähintään kolmen kuukauden työttömyysjakso. Tutkimuksissa selvisi, että Espanjassa, Italiassa ja Suomessa oli eniten nuorten työttömyyttä. Italian ja Espanjan nuorten työttömyyttä saattaa selittää etelä-eurooppalainen kulttuuri siitä, että aikuiset lapset asuvat pitkään lapsuudenkodissa. Yhtenä tutkimusongelmana toimi se, että miten erilaiset hyvinvointivaltion rakenteet ja työelämän toimintatavat vaikuttavat nuorten syrjäytymiseen. Tutkimuksen tärkeimpänä tuloksena huomattiin näkyviä eroja Pohjois-Euroopan ja Etelä-Euroopan välillä nuorten työttömyydessä ja yhteiskunnan keinoissa ehkäistä syrjäytymistä.

Nuorisotutkimusseuran ja THL:n yhteisessä Nuoret luukulla- tutkimuksessa (2015) haastateltiin espoolaisia ja kouvolaalaisia nuoria eri palveluista, kuten TE-toimistosta, sosiaalityöstä ja etsivästä nuorisotyöstä. Tutkimusta tarkasteltiin kolmesta näkökulmasta. Tutkimus toteutettiin konsortiohankkeena, jossa tarkasteltiin yhtäältä kuntataloutta, nuorten kokemuksia palvelujärjestelmästä käyttäen rekisteriaineistoa ja nuorten ja nuorten kanssa asiakastyötä tekevien ammattilaisten haastatteluita. (Aaltonen, Berg & Ikäheimo 2015, 1.) Tutkimuksen päätuloksia on, että syrjäytyneet nuoret ovat muita sairaampia. Nuoret myös kaipasivat päivystysluontoisia, henkilökohtaisia palveluja tuekseen. (Aaltonen ym. 2015, 1.)

Samasta aihepiiristä on tehty muutama opinnäytetyö hoitoalalta. Lehtimäki (2016) Vaasan ammattikorkeakoulusta on tehnyt opinnäytetyön henkisesti pahoinvoivien nuorten nykytilanteesta ja palveluiden kehittämistarpeista. Opinnäytetyön tutkimuksessa selvisi, että nuoret tarvitsevat yksilöllisempää hoitoa, ja enemmän matalan kynnyksenpalveluja. Lisäksi nuoret tarvitsevat uusia koulutus- ja työmahdollisuuksia yhteiskuntaan integroitumisen tueksi.

Honkanen ja Kortet (2018) Diakonia-ammattikorkeakoulusta ovat tehneet opinnäytetyön aiheesta nuorten syrjäytymisen ennaltaehkäisy ammattilaisten ja kokemusasiantuntijoiden näkökulmasta. Tutkimuksen tarkoituksena oli löytää uusia keinoja syrjäytymisen ennaltaehkäisemiseen. Tutkimuksessa selvisi, että yhteiskunnan varoja tulee kohdentaa enemmän lapsiin, nuoriin ja perheisiin. Lisäksi tukihenkilötoiminnalle kaivattiin lisää resursseja.

Jaakkola (2019) Lapin ammattikorkeakoulusta on tehnyt kvalitatiivisen opinnäytetyön syrjäytymiseen liittyvistä syistä terveyden ja hyvinvoinnin näkökulmasta. Opinnäytetyössä on haastateltu 20-30-vuotiaita taivalkoskelaisia miehiä ja alan ammattilaisia. Tutkimuksessa saatiin selville, että syrjäytymisriskiä lisäävät muun muassa lapsuudessa tai nuoruudessa koetut traumaattiset kokemukset ja kodin ongelmat. Tutkimuksessa kävi myös ilmi, että oikea-aikaisella avulla voidaan vähentää syrjäytymisen riskiä merkittävästi. Ammattilaisten verkostomainen yhteistyö on avainasemassa syrjäytyneiden auttamisessa.

3 NUORUUS JA NUORTEN SYRJÄYTYMINEN

Nuorella tarkoitetaan nuorisolain mukaan alle 29-vuotiaita (L21.12.2016/1285). Missään muussa elämänvaiheessa ei tapahdu yhtä nopeaa ja laaja-alaista kehitystä kuin varhaisnuoruudessa, eli noin 12-15-vuotiaana. Oma keho muuttuu lapsen var- talosta aikuisen mittoihin, tunne-elämässä myllertää ja seksuaalisuus voimistuu. Ajattelutaidot kehittyvät, ja avaavat nuorelle uuden maailman. Suhde muihin, erityisesti omiin vanhempiin, muuttuu paljon. (MLL 2020 a.) Keskinuoruudessa, eli noin 15-18 vuotiaana useimmat ihmiset etsivät omaa identiteettiään. Identiteetti viittaa nuoren käsityksiin omasta persoonallisuudestaan: millaisia ominaisuuksia nuorella mielestään on, mihin sosiaalisiin ryhmiin hän samaistuu ja millaiseksi ihmiseksi hän haluaisi tulla tulevaisuudessa. Nuoret määrittelevät itsensä monesti eri- laisten ryhmien kautta esimerkiksi hevareiksi, lukiolaisiksi tai skeittareiksi. Määri- telmät kuvaavat usein myös nuoren henkilökohtaisia mieltymyksiä: yksi pitää maa- laamisesta ja toinen pitää itseään epämusikaalisena. Näiden sosiaalisten ja henkilö- kohtaisten ominaisuuksien yhdistelmästä syntyy ainutlaatuinen yksilö, nuori. Omi- naisuuksien kokoelma kasvaa ja kehittyy jatkuvasti. (MLL 2020 b.)

3.1 Nuoruus elämänvaiheena

Nuoruuteen liittyy paljon siirtymävaiheita, jotka liittyvät työelämään, koulutukseen ja perhe-elämään. Lisäksi nuoruudessa tapahtuu paljon fyysisiä, psyykkisiä ja sosi- aalisia muutoksia. Yhteiskunnalla on tiettyjä odotuksia kasvavalle nuorelle ja sille, miten elämäkulun tulisi edetä. Kaikki nuoret eivät välttämättä täytä näitä odotuk- sia, eikä kaikilla nuorilla ole edes samanlaisia mahdollisuuksia täyttää yhteiskunnan näkemystä mallikkaasta kasvusta. Mikäli joku poikkeaa yhteiskunnan ‘mallitari- nan’ muotista, saa hän vastaansa paheksuntaa, joka kertoo siitä, miten huonosti erilaisuutta siedetään yhteiskunnassa. (Kiilakoski, Honkatukia & Huttunen 2018, 69.)

Lasten varhaisimmat ihmissuhteet perhepiirissä luovat perustan kaikille myöhem- mille ihmissuhteille. Lapsen ja nuoren irrottautuessa yhä enemmän vanhemmistaan ja kodistaan, ystävyysuhteet alkavat vähitellen tulla yhä tärkeämmiksi hänen elä- mässään. Nämä lähihenkilöt rakentavat yksilön käsitystä itsestään. Tämä vaikuttaa

hänen tapansa aikuisena lähestyä muita ihmisiä ja kokea tyydyttäviä sosiaalisia suhteita. Epäsuotuisat lapsuuden kokemukset ja positiivisten ihmissuhteiden puuttuminen ehkäisevät tulevaisuudessa myönteisten sosiaalisten suhteiden solmimista. Ystävyyssuhteilla on merkittävä vaikutus yksilön emotionaalisen, sosiaalisen ja kognitiivisen kehityksen kannalta. (Laine 2005, 174-175.)

Nuorilla on kuitenkin voimakas tarve keskustella aikuisten kanssa asioista. He kaipaavat kiireetöntä läsnäoloa aikuisen kanssa. Nykyään työelämä on hektistä ja perheessä ei aina riitä aika viettää kunnolla aikaa nuoren kanssa. Aika ei aina riitä koulussa tai muissa palveluissa nuoren kiireettömään kohtaamiseen. (Hamarus&Landen 2014, 186.)

3.2 Nuorten osallisuus

Osallisuudessa on kyse lapsen ja nuoren mahdollisuudesta saada vaikuttaa itselleen tärkeisiin asioihin. Lapset ja nuoret ovat parhaita asiantuntijoita omassa elämänpäivissään. (THL 2019 d.) Osallisuudessa on eri palasia. Osallisuus ilmenee päätösvaltana omassa elämässä ja mahdollisuutena säädellä omia tekemisiään. Osallisuus ilmenee mahdollisuutena vaikuttaa esimerkiksi ryhmissä, palveluissa tai asuinympäristössä tai laajemminkin yhteiskunnassa. Osallisuutta on myös merkityksellisyyden ja vastavuoroisten sosiaalisten suhteiden luominen. (Isola, Kaartinen, Leemann, Lääperi, Schneider, Valtari & Keto-Tokoi 2017.) Yksilön tasolla osallisuus tarkoittaa ihmisen kokemusta siitä, että tuntee kuuluvansa itselle merkitykselliseen ryhmään. Ryhmässä osallisuus ilmenee jäsenten keskinäisenä arvostuksena ja luottamuksena, ja mahdollisuutena vaikuttaa ryhmän asioihin. Osallisuutta edistäessä tulisi kiinnittää erityistä huomiota heikossa asemassa oleviin. Koordinaatiohanke Sokra edistää heikossa asemassa olevien osallisuutta. Sokra tuottaa tietoa, tukee osallisuustyön kehittäjiä, rohkaisee sekä toimii heikoimmassa asemassa olevien osallisuuden puolesta. (THL 2019 c.)

3.3 Nuoria koskevaa lainsäädäntöä

Lastensuojelulain mukaan alle 18-vuotiaat henkilöt ovat lapsia. Lastensuojelun tehtävä on turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen

kehitykseen ja erityiseen suojeluun. Lapsen etua arvioitaessa tulee kiinnittää huomiota siihen, että ratkaisut turvaavat lapselle mahdollisuuden saada ymmärrystä ja hellyyttä, lapsen taitoja ja toivomuksia vastaavan koulutuksen, turvallisen kasvuympäristön, itsenäistymisen ja kasvamisen vastuullisuuteen, sekä mahdollisuuden osallistumiseen ja vaikuttamiseen omissa asioissaan. (L13.4.2007/417.)

Nuorisolaki pyrkii lisäämään nuorten osallisuutta, tasa-arvoa ja itsenäisyyttä. Laki pyrkii myös parantamaan nuorten kasvu- ja elinoloja, sekä tukemaan nuorten kasvua. Nuorisolaissa nuorilla tarkoitetaan alle 29-vuotiaita. Laki määrittelee nuorisotyön nuorten kasvun, itsenäistymisen ja osallisuuden tukemiseksi yhteiskunnassa. (L21.12.2016/1285.) Sosiaalihuoltolaissa on määritelty, että jokaisen kunnan tulee tarjota asukkailleen sosiaalipalveluita ja neuvontaa. Erityistä huomiota tulisi kiinnittää lasten, nuorten ja tukea tarvitsevien henkilöiden neuvontaan ja ohjaukseen. (L30.12.2014/1301.)

Nuorisolain neljännessä luvussa on määritelty, että nuorten työpajatoiminnan tehtävä on edistää nuoren valmiuksia hakea koulutukseen tai suorittaa koulutus loppuun, sekä edistää pääsyä työelämään. Työpajatoiminnan tarkoituksena on myös tukea nuoren itsenäistymistä ja parantaa nuoren elämähallintataitoja. Lisäksi tavoitteena on nuoren osallisuuden lisääminen yhteiskunnassa. (L21.12.2016/1285 § 13.) Nuorisolain mukaan etsivän nuorisotyön tehtävänä on tavoittaa tukea tarvitseva nuori ja auttaa häntä pääsemään oikeiden palveluiden ja tuen piiriin, joilla edistetään hänen kasvuaan, osallisuuttaan yhteiskuntaan ja itsenäistymistään, sekä muuta elämönhallintaa ja pääsyä koulutus- tai työmarkkinoille. Etsivä nuorisotyö perustuu nuoren vapaaehtoisuuteen ja nuoren kanssa tehtävään yhteistyöhön. (L21.12.2016/1285 § 10.)

3.4 Nuorten syrjäytyminen

Nuoren ihmisen syrjäytyminen on usein monen asian summa. Syrjäytymiselle ei ole yhtä tiettyä määritelmää, mutta yleensä syrjäytyneellä tarkoitetaan yhteiskunnallisten järjestelmien ulkopuolelle jäänyttä henkilöä. Tällä tarkoitetaan esimerkiksi ilman koulu- ja työpaikkaa olevaa henkilöä. Syrjäytymisvaarassa olevalla

henkilöllä tarkoitetaan ihmistä, joka on syrjäytymisen riskiryhmässä esimerkiksi yhteiskuntaan osallistumattomuuden tai elämänmuutoksen vuoksi (THL 2019 a).

Vuonna 2016 ei työssä, koulutuksessa eikä asevelvollisuutta suorittamassa olevien 15–29-vuotiaiden nuorten määrä (NEET) oli 113 000 nuorta, eli 11,5 % ikäryhmästä. Lyhenne NEET tulee määritelmästä "Not in Employment, Education or Training" eli "ei työssä, tutkintoon johtavassa koulutuksessa eikä kurssikoulutuksessa". Osuus on noussut selvästi vuodesta 2008. Lyhytaikainen NEET-tilanne on tavallinen nuoren elämässä. Nuoret viettävät välivuotta, lukevat pääsykokeisiin tai odottavat armeijan alkamista. NEET on melko karkea mittari syrjäytymisen kuvaamiseen, sillä kaikista työelämän tai koulutuksen ulkopuolella olevista nuorista ei tarvitse olla huolissaan. Osa NEET- nuorista taas on vaarassa syrjäytyä. On vaikeaa arvioida niiden nuorten määrää, joista pitäisi huolestua. (Bamming 2017, 6.)

Vaikka syrjäytyneisyydelle ei ole yksiselitteistä määritelmää, yleisesti sillä voidaan tarkoittaa kasaantunutta huono-osaisuutta. Yksilön syrjäytymisestä puhuttaessa saattaa syntyä mielikuva, että henkilö on syrjäytynyt sivuun jostakin, eli esimerkiksi sivuun normaalista elämästä. Tällä tavoin määritelmä synnyttää toiseutta. Toiseudella viitataan yleensä johonkin alempiarvoiseen tai normaalista poikkeavaan. Tästä syystä syrjäytyneeksi luokittelu leimaa yksilöä eikä vain tiettyä elämänaluetta esimerkiksi työllistymistä. Syrjäytyneisyys määritellään sen mukaan, miten yhteiskunta näkee syrjäytymisen, eikä esimerkiksi sen mukaan, miten yksilö itse näkee normaaliuden. Nuorten kanssa puhutaan syrjäytymisvaarasta tai syrjäytymisuhasta. Tämä tarkoittaa sitä, että syrjäytymisen riskitekijöitä on olemassa. (Hänninen 2014, 122.)

Syrjäytymistä tulkitaan usein nuorten suhteena erilaisiin yhteiskunnan palveluihin ja instituutioihin. Erityisen keskeisenä syrjäytymisen määrittelyssä ovat koulutus ja työmarkkinakansalaisuus. Nuorten omasta näkökulmasta syrjäytyminen tarkoittaa yleensä sosiaalisista suhteista vieraantumista, yhteiskunnan rakenteiden määrittämää työttömyyttä tai jopa syrjäyttämistä. Nuori, joka on virallisesti syrjäytyneeksi määriteltä, voi kuitenkin elää omasta mielestään onnellista elämää. (Kiilakoski, Honkatukia & Huttunen 2018, 54.)

Syrjäytymiseen liittyy eri ulottuvuuksia. Yksilö itse ja yhteiskunta voivat määritellä syrjäytymisen eri tavoin. Saatamme ajatella syrjäytymisen johtuvan ihmisestä itsestään, mutta joissain nuoren elämäntilanteissa myös yhteiskunta voi syrjäyttää. Nuori voi hakea yhteiskunnalta apua ongelmiinsa, mutta apua ei saa. Nuori turhautuu ja eristäytyy. Tässä tilanteessa yhteiskunnan rakenteet ovat eriytyneet eikä yhteiskunta osannut auttaa oikealla hetkellä. Joissain tapauksissa nuori syrjäytyy, kun ei itse osannut hakea apua, vaikka olisi halunnut. Näissä tilanteissa taas ajatellaan syrjäytymisen johtuvan nuoresta itsestään, kun nuori ei hakenut apua itse. Joissain tilanteissa nuori ei itse koe tarvitsevansa apua, vaikka yhteiskunnan näkökulmasta hän on tukitoimien ulkopuolella ja siten avun tarpeessa. (Hamarus&Landen 2014, 188.)

3.5 Nuorten syrjäytymisen riskitekijät

Syrjäytymisvaarassa olevalla henkilöllä tarkoitetaan ihmistä, jolla on useita syrjäytymisen riskitekijöitä. Riskitekijät lisäävät syrjäytymisen vaaraa, mutta ne eivät kuitenkaan automaattisesti tarkoita sitä, että henkilö syrjäytyy. Esimerkiksi oikea-aikaisilla palveluilla riskejä voidaan vähentää ja ongelmia korjata. (THL & Me säätiö 2018.)

Kukaan ei synny syrjäytyneeksi, mutta toisilla on enemmän riskitekijöitä, jotka altistavat syrjäytymiselle. Merkittäviä riskitekijöitä ovat lapsuuden elinolosuhteet ja vanhempien haavoittuva asema. Seuraavat riskitekijät altistavat syrjäytymisvaaralle nuoruudessa ja varhaisaikuisuudessa; lastensuojelun sijoitus, ei toisen asteen tutkintoa, mielenterveyslääkkeet 14-18 vuoden iässä, rikostuomiot ja synnyttäminen ennen 20 vuotta. Muita riskitekijöitä ovat varhaiset käytöshäiriöt ja vanhemmat toimeentulotuen piirissä. Ihmisillä on kuitenkin valtavia voimavaroja selvittää elämässään kaikesta huolimatta oikeaan suuntaan ja erilaiset palvelut pystyvät ennaltaehkäisemään ja jopa korjaamaan aiempia vahinkoja. (THL & Me-säätiö 2018.)

Mielenterveysongelmat ovat nuorten yleisempiä terveysongelmia. Eri tutkimuksien mukaan 20-25% nuorista kärsii jostakin mielenterveyden häiriöstä. Eri häiriöitä voi olla useita yhtä aikaa. Yleisimpiä mielenterveyden häiriöitä nuorilla ovat

ahdistuneisuushäiriöt, masennus, syömishäiriöt ja käytöshäiriöt. (THL 2019 e.) Mielenterveysongelmien ennaltaehkäisyssä on tärkeää vahvistaa niitä asioita, jotka suojaavat lapsia ja nuoria mielenterveyshäiriöiltä. Tärkeää on myös tunnistaa ja pyrkiä vähentämään sairastumisen riskiä lisääviä seikkoja. Yhteiskunnallisia rakenteita voidaan kehittää esimerkiksi suunnittelemalla koulu ja varhaiskasvatus siten, että ne tukevat mielenterveyttä, sosiaalisten taitojen opettelua ja ongelmanratkaisutaitoja. Aikuisten sosiaali- ja terveystalvissa voidaan ottaa systemaattisesti huomioon heidän perheissään asuvat lapset ja nuoret. Tällä tavoin voidaan tukea niitä lapsia, joiden vanhemmat kärsivät masennuksesta tai muista ongelmista. (Marttunen, Huurre, Strandholm&Viialainen 2013, 14.)

Päihdekokeilut ovat nuorilla yleisiä. Alkoholi ja tupakka ovat suomalaisnuorten yleisimmin käyttämät päihteet. Päihdehäiriö alkaa yleensä kehittyä 14-15-vuotiaana. Päihdehäiriöstä on kysymys, kun päihteet alkavat hallita elämää. (THL 2019 c.) Valtakunnallisen kouluterveyskyselyn (2019) mukaan laittomia huumeita on ainakin kerran elämässään kokeillut 9% peruskoulun 8. ja 9. luokan oppilaista, lukiolaisista 14% opiskelijoista ja 20% ammatillisten oppilaitosten opiskelijoista. (THL 2020 a.) Huumeiden ongelmakäyttö tarkoittaa huumeidenkäytöstä johtuvia vakavia terveydellisiä ja sosiaalisia haittoja. Huumeita ongelmallisesti käyttävien 15–24-vuotiaiden määrä on kasvanut. Yleisintä amfetamiinien ja opioidien ongelmakäyttö on 25–34-vuotiailla, joista 1,1–2,8 prosenttia on ongelmallisia huumeidenkäyttäjiä. Nuoremmista eli 15–24-vuotiaista amfetamiineja ja opioideja käyttää 1,1–1,4 prosenttia. (THL 2020 b.)

Köyhyys koskee useampaa kuin joka 10:ttä suomalaista lasta. Lapselle köyhyys tarkoittaa esimerkiksi harrastuksista ja muusta vapaa-ajan tekemisestä luopumista, ulkopuolisuuden kokemusta, ammattihaaveiden rajaamista ja valitettavan usein myös kiusaamista. Lapsena koettu köyhyys vaikuttaa pitkälle tulevaisuuteen. (Partio 2019.) Köyhyys periytyy. Ihmisen mahdollisuudet vaikuttaa sosioekonomiseen asemaansa valinnoillaan ja yhteiskunnan tuella ovat heikentyneet, ja perhetaustan merkitys on kasvanut. (Isola&Suominen 2016, 35.) Pitkittyvään köyhyyteen liittyy terveydellisiä ja sosiaalisia ongelmia. Sosiaaliseen kanssakäymiseen liittyy häpeän

tai alemmuuden tunteita, ja tämä voi aiheuttaa vaikeuksia liittyä yhteisöihin. (Isola&Suominen 2016, 37.)

Yksinäisyydellä usein tarkoitetaan yksinjäämisen tunnetta, joka ei aina ole oma valinta. Nuoruudessa vaihtelevat tarve kuulua joukkoon ja tarve olla yksin. Yksinäisyyden tunne on lähellä tunnetta, ettei ole tullut hyväksytyksi kuten muut, ja siksi jää syrjään. (Hietala, Kaltiainen, Metsärinne&Vanhala 2010, 46). Yksinäisyystutkija ja Turun yliopiston kasvatustieteiden apulaisprofessori Niina Junttilan mukaan nuorten yksinäisyys on yhteydessä nuorten syrjäytymiseen ja muihin ongelmiin. Hetkellistä yksinäisyyttä kokevat kaikki, mutta kymmenen prosenttia nuorista kärsii kuitenkin pitkittyneestä yksinäisyydestä. Pitkittänyt yksinäisyys tuo usein mukanaan muita ongelmia, kuten kiusaamista, masennusta ja syrjäytymistä. (Mielenterveysseura 2015.) Osallistava terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen -hankkeessa tutkittiin kyselylomakkeilla koulutuksen ja työn ulkopuolella olevien nuorten hyvinvointia. Tutkimuksessa selvisi, että kyselyyn vastanneet nuoret kokivat itsensä joskus tai jatkuvasti yksinäiseksi kolme tai peräti kahdeksan kertaa todennäköisemmin, kuin nuoret aikuiset keskimäärin. Osittain tämä voi johtua koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olemisesta, mutta tutkimuksessa ilmeni, että monilla tutkittavilla yksinäisyys on jatkunut peruskoulusta asti, ja monilla oli taustallaan koulukiusaamista tai väkivaltaa. Nuoret kokivat yksinäisyyden olevan läheisten kavereiden puutetta. Yksinäisyydellä on tutkimuksen mukaan selvät yhteydet psyykkiseen ja sosiaaliseen hyvinvointiin. Yksinäiseksi itsensä kokevat kokivat myös elämänlaatunsa huonoksi. (Aaltonen, Kivijärvi& Myllylä 2017.)

3.6 Nuorten eriarvoistuminen ja koulukiusaaminen

Nuorten hyvinvointi on yleisesti lisääntynyt 2000- luvulla. Suurin osa nuorista voi hyvin. Nuorten koettu hyvinvointi on lisääntynyt ja suurin osa nuorista kokee olevansa tyytyväinen elämäänsä. Nuorten eriarvoistuminen on kuitenkin ongelma. Vanhempien sosioekonominen asema, koulutus, terveys ja perheen taloustilanne vaikuttavat heidän lastensa hyvinvointiin. Vanhempien koulutus määrittelee yhä vahvasti nuoren koulutusuran. Perheessä tapahtuvat muutokset, kuten ero, taloudelliset ongelmat tai sairastuminen vaikuttavat vahvasti nuoren hyvinvointiin. Nämä

muutokset lisäävät nuorten mielenterveysongelmia ja syrjäytymistä. Niihin nuoriin, joilla on elämäntilanteesta ja perhesyistä johtuvia ongelmia, pitäisi kiinnittää enemmän huomiota. (THL 2019 b.) 58 905 Suomessa vuonna 1987 syntyneestä lapsesta valtaosa syntyi perheisiin, joita syrjäytymistä kuvaavat sosiaaliset riskit eivät koskettaneet. Kaikki lapset ja nuoret eivät kuitenkaan lähde näistä lähtökohdista. Heikoimmassa asemassa ovat ne lapset ja nuoret, joiden vanhemmille on kasaantunut syrjäytymisen riskitekijöitä. Kun perhetaustassa on syrjäytymisen riskitekijöitä, riski aikuisiän syrjäytymiselle ja tulottomuudelle kasvaa. (THL&Me-säätiö 2018.) Perheissä, joissa vanhemmilla oli vähintään kaksi riskitekijää, lasten polku lapsuudesta aikuisuuteen oli kivikkoisempi kuin muilla lapsilla keskimäärin. Niistä 4305 lapsesta, joiden vanhemmilla oli vähintään kaksi perhetaustaan liittyvää riskitekijää lähes viidesosa jäi aikuisena syrjään. Tämän mukaan syrjäytyminen on ylisukupolvinen ilmiö. (THL&Me-säätiö 2018.)

Mannerheimin Lasten ja nuorten puhelimesta yleisimpiä yhteydenottojen aiheita ovat vuosien ajan olleet kiusaaminen ja kaveriongelmat. Lapset ja nuoret kertoivat kohtaavansa päivittäin huutelua, haukkumista ja tai fyysistä väkivaltaa. Usein pilkkaamista esiintyi myös netissä. Kiusaaminen oli myös poisjättämistä ryhmästä ja huomiotta jättäminen. (Hamarus, Kanervio, Landen&Pulkkinen 2014, 28-30.)

Koulukiusaaminen oli aiheuttanut lapsilla luvattomia poissaoloja, jotta välttäisi ahdistavat tilanteet koulussa. Kiusaaminen oli vaikuttanut negatiivisesti lapsen itsetuntoon. Pitkään jatkunutta kiusaamista kokemaan joutuneet lapset ja nuoret kertoivat ahdistuksesta ja masennuksesta. Moni yhteydenottajista koki, että koulun aikuiset eivät puuttuneet kiusaamistilanteisiin. Kiusaaminen myös aiheutti lapsissa ja nuorissa häpeää, ja siksi aikuisille kertominen oli vaikeaa. (Hamarus ym. 2014, 31-32.)

3.7 Syrjäytymisvaarassa olevien nuorten tukeminen

Jokaisella lapsella ja nuorella on oikeus kuulua hyväksyttynä ja tärkeänä osana kouluuyhteisöön. Kasvattajilla ja opettajilla on tärkeä vastuu jokaisen nuoren hyvinvoinnista sekä emotionaalisen, sosiaalisen ja kognitiivisen kehityksen tukemisesta. Erityisesti syrjäytymisvaarassa olevat nuoret tarvitsevat paljon huomiota itselleen.

Yleisesti ryhmän sosiaalisen rakenteen ja ilmapiirin ohjaamiseen tulisi kiinnittää huomiota. Toveripiiristään syrjään jääminen merkitsee uhkaa nuoren ja lapsen emotionaalille ja sosiaalille kehitykselle. Tällaiset ongelmat ovat pysyviä, ellei niihin puututa ajoissa. Opettajalla on mahdollisuus vaikuttaa siihen, miten syrjäytymisriskissä oleviin oppilaisiin suhtaudutaan luokassa. Keinoja oikeanlaiselle suhtautumiselle ovat esimerkiksi luokassa yhteishengen luominen, huono-osaisten luokkakavereiden asemaan asettumisen harjoittelu ja toimintatavaksi voidaan sopia, ettei ketään jätetä joukon ulkopuolelle. (Laine 2005, 232-233) Koulussa opettajalla on mahdollisuus seurata ja verrata oppilaan käytöstä muihin samanikäisiin. Opettaja osaa arvioida, milloin teinin poikkeava käyttäytyminen vaatii selvityksiä. Koulussa on erinomaiset mahdollisuudet havainnoida nuoren pahoinvointia, ja ennaltaehkäistä mielenterveysongelmia. Koulussa pitäisi olla riittävästi aikuisia suhteessa oppilaiden määrään, ja luokkien ryhmäkoot olisivat mieluummin pieniä kuin suuria. Koulun henkilökunnasta muodostuu nuorelle tärkeitä aikuisia, kun nuori tietää, keitä he ovat. (Hietala, Kaltiainen, Metsärinne&Vanhala 2010, 20-22)

Kun apua tarjotaan varhaisessa vaiheessa, usein riittää kevyt tuki, kuten nuoren osallistaminen nuorisotilan toimintaan. Varhaisen vaiheen palvelut tulevat edullisemmaksi kuin korjaavat toimet. Suomessa on kattavat lasten ja nuorten palvelut, mutta ne ovat hajallaan. Kokonaisvaltaisen auttamisen esteenä on usein palvelujen jakautuminen monelle eri sektorille, joilla kaikilla on rajallinen käsitys nuoren tilanteesta. Keskustelu eri sektorien välillä on vähäistä. (Sitra 2017, 4.)

Tarvitaan rohkeutta luoda uusia toimintamalleja. Systeminen toimintatapa turhauttaa asiakkaita ja työntekijöitä. Yksi vaihtoehtoinen tapa on rinnalla kulkeva vastuunottaja. Tässä työtavassa kullakin auttajalla on omia vastuusiakkaita. Kun asiakas tulee hakemaan apua tilanteeseensa ensimmäisellä tapaamisella selvitetään tilanne kokonaisvaltaisesti. Se, kenen luo asiakas on ensimmäisenä tullut, ottaa vastuun asiakkaan tilanteesta. Asiantuntija ei lähetä asiakasta seikkailemaan palveluverkostoon, vaan hakee itse verkostosta asiakkaan tarvitsemaa apua. Asiantuntija järjestää tapaamisen auttajien ja asiakkaan kanssa. Näin asiakkaan ja työntekijän luottamus säilyy, kokonaiskuva selkiytyy, odotusajat lyhenevät ja asiat edistyvät konkreettisesti. (Hamarus&Landen 2014, 189.)

Tajua Mut! -toimintamalli pyrkii siirtämään nuorten parissa tehtävän työn painopistettä ongelmien ennaltaehkäisyyn. Näin toimintamalli tuottaa kunnalle inhimillisten hyötyjen lisäksi myös taloudellisia säästöjä. Tajua Mut!- toimintamalli tiivistää yhteistyötä eri ammattilaisten välillä, parantaa tiedonkulkua ja vähentää päällekkäistä työtä. Tajua Mut! -toimintamallin tavoitteena on, että nuori, hänen huoltajansa sekä kaikki heitä auttavat tahot voivat kokoontua keskustelemaan yhdessä sen sijaan, että perhe ohjattaisiin asioimaan moniin eri palveluihin. Pompottelu eri palveluiden välillä vähenee, ja nuorta voidaan auttaa nykyistä kokonaisvaltaisemmin ja varhaisemmassa vaiheessa. (Tajua mut!-käsikirja 2017, 4-6.)

4 NUORTEN PALVELUT

Vaasassa toimii monia nuorille suunnattuja palveluita. Opinnäytetyömme yhteistyökumppaneiksi valitsimme Etsivän nuorisotyön, Työpaja Spurtin ja Työpaja Varikon.

4.1 Nuorisotyö ja nuorten kanssa työskentely

Nuorten kanssa työskenteleviä tahoja on paljon. Nuorten kanssa työskennellään kirkkoissa, kunnissa, kouluissa, harrastuksissa ja erilaisissa järjestöissä. Nuorisotyötä hahmottelevat piirteet ovat muovautuneet vuosien saatossa erottaen sen muista hyvinvoinnin aloista. Näitä piirteitä ovat muun muassa vapaaehtoisuus, nuorten maailman ymmärtäminen, ystävällinen ja aito kohtaaminen, sekä mielekkäät aktiviteetit. Nuorisotilat tarjoavat nuorille turvallisen ympäristön missä nuoret ovat vapaita arjen yleisestä valvonnasta kuten koulusta ja vanhemmista. (Jeffs & Smith 2010, 1-6.) Nuorisotyö on ammattimaista nuorten ohjaamista, jonka yhtenä tavoitteena on esimerkiksi tukea päihteettömyyttä ja vähentää rasismia. Nuorisotyö on usein pitkäkestoinen prosessi, sillä samat nuoret saattavat käydä samalla nuorisotilalla monta vuotta. Silloin nuorisotyö on muutakin kuin vain oleilua, se on nuoren tukemista ja sosiaalista vahvistamista nuoren kanssa eläen. Nuorisotyö tukee nuoren ryhmysuhteiden lujittumista ja nuori kasvaa ryhmän avulla. (Kiilakoski, Kinnunen&Djupsund 2015, 23.)

4.2 Vaasan nuorisopalvelut

Vaasan kaupungin nuorisopalveluita ovat muun muassa Etsivä nuorisotyö, Futurelainaamo, useita nuorisotaloja, Nuorten tieto- ja neuvontapalvelu Reimari, Nuorten työpaja Varikko, Rökkikoulu, Vaasan nuorisovaltuusto ja skeittihalli. Futurelainaamosta nuoret voivat käydä ilmaiseksi lainaamassa kesäisiä urheiluvälineitä, esimerkiksi rullaluistimia, skeittilautoja tai kuntoilu- ja pallopelivälineitä, sekä polkupyöriä. Rökkikoulussa nuoret pääsevät harrastamaan musiikkia. Vaasan nuorisovaltuuston tehtävä on lisätä nuorten osallisuutta ja tehdä aloitteita ajankohtaisista asioista. (Vaasan kaupunki 2019 c.)

jäsenyhteisötoimintaa. Pohjanmaan sosiaalipsykiatrisen yhdistyksen tarkoituksena on edistää mielenterveyttä ja kehittää mielenterveyspalveluita. Yhdistys tekee myös ennaltaehkäisevää mielenterveystyötä. (Pohjanmaan sosiaalipsykiatrisen yhdistys 2020.)

Pohjanmaan sosiaalipsykiatrisen yhdistyksen Työpaja Spurtti tarjoaa apua sellaisille nuorille, jotka ovat koulutuksen ja työelämän ulkopuolella. Spurtissa pääpaino on ryhmätoiminnassa, jonka lisäksi on tarjolla myös yksilöohjausta. Palvelun tavoitteena on auttaa nuori kohti parempaa tulevaisuutta. Spurtin viikoittaisiin ohjelmiin kuuluu muun muassa luovaa toimintaa, elämänhallintaa, kokkaamista ja rentoa yhdessäoloa. (Pohjanmaan sosiaalipsykiatrisen yhdistys 2020.)

4.4 Nuorten työpajatoiminta ja Nuorten työpaja Varikko

Työpaja on yhteisö, jossa työntöön ja siihen liittyvän valmennuksen avulla pyritään parantamaan yksilön valmiuksia hakeutua työhön tai koulutukseen sekä vahvistamaan hänen arjenhallintataitojaan. Työpajatoimintaa on yli 90%:ssa Suomen kunnista. Nuorten työpajatoiminnan tarkoituksena on parantaa nuoren elämänhallintataitoja sekä edistää hänen itsenäistymistään, kasvuaan ja osallisuutta yhteiskunnassa. Nuori valmentautuu tekemällä työtä tai työtoimintaa omien tavoitteidensa mukaan. Nuorelle tehdään henkilökohtainen valmennussuunnitelma työpajalla nuoren kanssa. Työpajajakson jälkeen lähes 70 % nuorista sijoittuu joko koulutukseen, työhön tai muuhun tarvetta vastaavaan aktiiviseen toimintaan. (Valtakunnallinen työpajayhdistys ry 2020.)

Vaasan nuorten työpaja Varikko tarjoaa 15-28 -vuotiaille vaasalaisille nuorille tukea elämänhallintaan tai tulevaisuuden suunniteeluun. Palvelu on nuorille luottamuksellista, vapaaehtoista ja maksutonta. Työpaja Varikon yksilövalmentajat auttavat nuoria esimerkiksi työ- tai opiskelupaikan hakemisessa ja tukevat nuoria opiskelussa. Varikossa toimii kaksi eri työpajaa. Kartturi tukee nuoria opintoihin tai työelämäänsä liittyvissä asioissa. Reitti tarjoaa nuorille työkokeiluja keittöpajalla Kultsassa. Myös Reitin toimintaan kuuluu tuen tarjoaminen elämänhallintaan ja tulevaisuuden suunnitteluun. (Vaasan kaupunki 2020 d.)

4.5 Etsivä nuorisotyö

Etsivä nuorisotyö on erityisnuorisotyötä, jonka tehtävä on tavoittaa alle 29-vuotiaita nuoria, jotka ovat työelämän tai koulutuksen ulkopuolella, tai nuoria, jotka tarvitsevat tukea saavuttaakseen tarvitsemansa palvelut. Etsivän nuorisotyön tarkoitus on tarjota nuorille varhaista tukea, sekä vahvistaa nuorten valmiuksia päästä elämässä eteenpäin. Etsivä nuorisotyö toimii samojen arvojen mukaan kuin nuorisotyö. Näitä arvoja ovat esimerkiksi nuorilähtöisyys, kunnioitus, rinnalla kulkeminen, vapaaehtoisuus, luottamuksellisuus, moniammatillinen yhteistyö ja kokonaisvaltaisuus. (Etsivän nuorisotyön käsikirja 2018, 4-9.)

Etsivän nuorisotyön apua voi hakea esimerkiksi jos pohtii elämän suuntaa, jos kaipaa arkeen apua tai haluaa keskustella luottamuksellisesti mieltä painavista asioista. Etsivän nuorisotyön apu on aina ilmaista ja vapaaehtoista. Etsivän nuorisotyöntekijän kanssa nuori voi löytää oman juttunsa ja edistää omia asioita. (Valtakunnallinen työpajayhdistys 2020.)

Vaasan Etsivä nuorisotyö tarjoaa nuorille tukea tulevaisuuden suunnittelussa ja erilaisten arkisten asioiden hoitamisessa. Etsivät auttavat nuorta esimerkiksi tulevaisuuden suunnitelmien tekemisessä tarjoamalla tietoa koulutusmahdollisuuksista. Joskus nuoret tarvitsevat apua toimeentuloon ja asumiseen liittyvissä asioissa. (Vaasan kaupunki 2019 a.)

4.6 Nuorten palveluiden alikäyttö

Surakka ja Paanainen (2018) tutkivat nuorten valmennuspaja-asiakkuutta ja nuorten sosiaali- ja terveystarpeiden käyttöä. Tutkimusten tulosten perusteella nuorilla on ollut palvelutarpeisiinsa nähden palveluiden alikäyttöä. Valmennuspajajakson jälkeen sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden käyttö vähenee niillä nuorilla, jotka ovat edenneet pajalta koulutukseen tai työelämään. Surakan ja Paanaisen mukaan syrjäytymisen ehkäisyssä avainasemassa ovat nuorten tavoittaminen, tarjottavan tuen oikea-aikaisuus, palveluiden sitoutuminen heihin ja rinnallakulkijuus.

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Tutkimusluvut anottiin maaliskuussa 2020 yhteistyökumppaneilta. Haimme tutkimuslupaa jokaiselta yhteistyökumppanilta ennen tutkimuksen aloittamista. Vaasan Etsivään nuorisotyöhön ja Työpaja Varikkoon saimme tutkimusluvan Vaasan nuorisotoimen johtajalta. Pohjanmaan Sosiaalipsykiatrisen yhdistyksen Spurttiin saimme tutkimusluvan yhdistyksen toiminnanjohtajalta.

5.1 Tutkimusmenetelmät

Tämä oppinäytetyö toteutettiin kvalitatiivisena eli laadullisena tutkimuksena. Laadullinen tutkimus yksi tieteellisen tutkimuksen menetelmäsuuntaus, jossa pyritään ymmärtämään kohteen laatua, ominaisuuksia ja merkityksiä kokonaisvaltaisesti (Jyu 2015). Lähtökohtana laadullisessa tutkimuksessa on todellisen elämän kuvaaminen. Tutkimuksessa on pyrkimyksenä enemmän löytää ja paljastaa tosiasioita, kuin todentaa jo olemassa olevia väittämiä. (Hirsjärvi, Remes&Sajavaara 2013, 161.) Varto (1992) on kirjoittanut, että laadullisen tutkimusmenetelmän tavoitteena on tarkastella ihmisten omia kuvauksia koetusta todellisuudesta. Oletettavasti nämä kuvaukset sisältävät niitä asioita, joita ihminen pitää elämässään merkityksellisinä. (Vilkka 2015, 118.) Alasuutarin (1994) mukaan laadullisen tutkimusmenetelmän erityinen piirre on, että tutkimuksen tavoitteena ei ole saada selville totuutta tutkittavasta asiasta. Tavoitteena on tutkimuksen aikana näyttää esimerkiksi ihmisen toiminnassa jotain, mitä ei voi havaita välittömästi. Asiat, joita ei voi havaita heti, ovat ikään kuin arvoituksia, ja tutkimus tavoittelee ratkaisua näihin arvoituksiin. (Vilkka, 2015, 120.) Kirjoittamisella on laadullisessa tutkimuksessa merkittävä rooli. Kirjoittaminen ei painotu tutkimuksen jälkiselostukseen, vaan laadullisessa tutkimuksessa tutkija analysoi ja kirkastaa jatkuvasti näkemyksiään ja hakee selitysmalleja. Kirjoittaminen ja korjaaminen prosessin eri vaiheissa lisää tutkimuksen vaikuttavuutta. (Hirsjärvi ym. 2011, 266.)

5.2 Aineiston kerääminen

Kyselytutkimuksen etuna pidetään yleensä sitä, että niiden avulla voidaan kerätä laajasti tutkimustietoa. Kysely on tehokas menetelmä, sillä se säästää aikaa ja

vaivaa. Kyselylomake voidaan lähettää suurelle joukolle. (Hirsjärvi ym. 2013, 195.) Lomakehaastattelu on toimiva aineistonkeruutapa, kun tutkimusongelma ei ole niin laaja ja tavoitteena on yhtä asiaa koskevien mielipiteiden, kokemusten ja käsitysten kuvaaminen (Vilka 2015, 123). Avoimien kysymyksiä etuna on ettei vastauksia ehdoteta. Vastaajilla on mahdollisuus ilmaista asia omin sanoin. Avoimet kysymykset osoittavat, mikä on tärkeää ja keskeistä vastaajien ajattelussa ja osoittavat myös asiaan liittyvien tunteiden voimakkuuden. Haittapuolena avoimissa kysymyksissä on vastausten kirjavuus, ja vastausten mielekäs vertailu on vaikeampaa. (Hirsjärvi ym. 2013, 201.) Empiiristen kysymysten muotoilussa on tärkeää, että tutkija tuntee kohderyhmän, toimintaympäristön ja kulttuurin hyvin. Ihmisten kokemukset ja käsitykset ovat tilannekohtaisia ja sidoksissa kulttuuriin. (Vilka 2015, 130.)

Opinnäytetyön aineiston kerääminen suoritettiin anonyymien e-lomakkeiden avulla, joihin nuoret saivat vastata itsekseen. E-lomakkeen avulla nuoret pystyivät osallistumaan tutkimukseen nimettömästi. Kyselylomakkeessa kysyttiin vain avoimia kysymyksiä. Kysymällä avoimia kysymyksiä annoimme vastaajille mahdollisuuden kertoa vapaasti omista ajatuksistaan ja mielipiteistään syrjäytymisen ehkäisyssä. Avointen kysymysten vastaukset paljastavat parhaiten sen mikä on keskeistä vastaajien ajattelussa.

5.3 Aineiston analysointi

Sisällönanalyysi on menettelytapa, jonka avulla dokumentteja voidaan analysoida järjestelmällisesti ja objektiivisesti. Dokumentti voi tarkoittaa kirjoja, artikkeleita, haastatteluja tai raportteja. Sisällönanalyysillä saadaan kerätty aineisto järjestettyä johtopäätöksen tekoa varten. Aineistolähtöinen sisällönanalyysi voidaan jakaa kolmeen vaiheeseen. Ensimmäisessä vaiheessa aineisto pelkistetään. Toisessa vaiheessa aineisto ryhmitellään ja kolmannessa vaiheessa luodaan käsitteet. Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä yhdistellään erilaisia käsitteitä ja niistä saadaan vastaus tutkimuskysymykseen. Sisällönanalyysi perustuu tulkintaan ja päättelyyn, jossa empiirisestä aineistosta edetään kohti käsitteellisempää näkemystä tutkittavasta aiheesta. (Tuomi & Sarajärvi 2006, 105-115.)

Analyysi on järjestelmällinen, mutta samalla luova ja refleksiivinen työvaihe nuoria ja nuorisotyön kysymyksiä käsittelevässä tutkimuksessa. Analyysin tekeminen edellyttää tietoa ja päätösten tekemistä siitä, millaisten välineiden avulla omaa aineistoa tarkastele. Analyysi edellyttää myös tehtyjen havaintojen perustelemista sekä suhteuttamista aiempaan tutkimukseen ja nuorista tai nuorisotyöstä käytävään julkiseen keskusteluun. Näin tutkimuksen tulokset alkavat hahmottua ja siitä syntyvät puheenvuorot tutkimusaiheesta käytävään tieteelliseen ja yhteiskunnalliseen keskusteluun. (Honkatukia, Kiilakoski & Suurpää 2018, 352.)

6 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Aineistoa analysointiin aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä. Saimme nuorilta vastauksia e-lomakkeelle (liite 2) 24 kappaletta. Taustakysymyksiä oli verrattaessa vähän, koska halusimme varmistaa vastaajien anonyymiyden. Taustakysymyksinä e-lomakkeessa olivat vastaajan ikä ja palvelu tai palvelut, joissa vastaaja on asiakkaana. E-lomakkeen muut kysymykset olivat avoimia kysymyksiä. Vastaajien ikähaarukaksi muodostui lopulta 16-25 -vuotiaat. Kysely oli auki huhtikuun ajan 1.4.2020-30.4.2020. E-lomakkeet ja saatekirjeet (liite 1) lähetettiin yhteistyökumppaneille, joiden työntekijät lähettivät lomakkeet eteenpäin nuorille. Nuoret vastasivat kyselyyn vapaaehtoisesti ja vapaa-ajalla. Lähetimme muistutusviestin lomakkeen viimeisellä aukioloviikolla yhteistyökumppaneille, joiden nuorilta ei ollut tullut vielä paljon vastauksia. Muistutusviestin jälkeen saimme vielä lisää vastaajia e-lomakkeelle.

Aluksi lomakkeet käytiin läpi muutaman kerran, ja kirjoitettiin ylös kaikki kysymysten vastauksissa ilmenneet asiat. Vastauksia saimme 24:ltä nuorelta, joista 21 vastausta hyväksyttiin tutkimukseen. Jouduimme hylkäämään kolmen vastaajan lomakkeet siksi, että ainoastaan taustakysymyksiin oli vastattu, eli kaikki avoimet kysymykset olivat jääneet tyhjäksi. Sen jälkeen vastauksista etsittiin yhtäläisyyksiä ja eroja, jonka jälkeen vastaukset jaettiin teemoittain eri ryhmiin.

6.1 Nuorten ongelmia Vaasassa

Ensimmäisessä kysymyksessä kysyimme nuorilta, millaisiin ongelmiin vaasalaiset nuoret kaipaavat apua.

Kuvio 2. Nuorten ongelmia Vaasassa

Tukea oman suunnan löytämiseen. Apua kaivattiin tulevaisuuden suunnitteluun ja esimerkiksi opiskelupaikan tai työpaikan löytämiseen. Vastaajat toivoivat tukea oman suunnan löytämiselle.

Yksinäisyys. Monet vastaajat kokivat, että vaasalaiset nuoret tarvitsevat apua yksinäisyyteen. Vastauksissa toivottiin lisäksi enemmän sosiaalisia tapahtumia ja sosiaalisten taitojen opettamista.

Mielensterveysongelmat. Moni vastaaja koki, että nuoret tarvitsevat apua mielensterveyden ongelmiin. Vastauksissa mainitaan muun muassa avun tarve masennukseen, ahdistukseen ja itsetuhoisiin ajatuksiin.

Elämänhallinta. Vastaajat kertoivat elämänhallinnan olevan haasteellista vaasalaisille nuorille. Apua toivottiin esimerkiksi arjen sujuvuuteen, yksinasumiseen, koulu-tehtäviin, sekä laskujen ja verojen maksamiseen.

Päihdeongelmat. Monen vastaajan mukaan vaasalaiset nuoret kaipaavat apua päih-teisiin liittyviin ongelmiin. Vastauksissa mainittiin alkoholi, tupakka, nuuska ja huumeet. Vastaajien mukaan apua tarvitaan riippuvuuksista eroon pääsemiseen.

Yksi vastaajista kertoi siitä, miten puutteellisesti lukiossa opetetaan mitään arjenhallinnan perustaitoja.

”Lukiossa ei siis ole mun aikana opetettu mitään asumisesta tai arjen hankaluuk-sista kuten verot ja laskut, yksinasuminen...”

6.2 Nuorten näkemykset syrjäytymisen syistä

Toisessa kysymyksessä nuorilta kysyttiin, että miksi nuoret syrjäytyvät sinun mie-lestäsi?

Kuvio 3. Nuorten näkemykset syrjäytymisen syistä

Ihmissuhteet. Eniten vastauksia on ryhmässä ihmissuhteet. Teeman alaluokkia ovat yksinäisyys, sosiaaliset taidot, kiusaaminen, kaverittomuus ja erilaisuus. Moni vastaajista oli sitä mieltä, että nuoret syrjäytyvät yksinäisyyden, kaverittomuuden ja sosiaalisten taitojen vuoksi.

”Jos ei ole ystäviä, tai läheisiä joiden kanssa jutella, tai jos jää paljon yksin.”

Mielenterveys. Toiseksi eniten vastauksia oli ryhmässä mielenterveys ja yhteiskunta. Vastauksissa kerrottiin mielenterveysongelmista yleisesti. Vastaajat myös erittelivät eri mielenterveyden ongelmia, kuten ahdistus, masennus ja merkityksettömyyden tunne.

”Itselläni on ollut pienestä saakka sellainen mielikuva, että mulla ei ole minkäänlaista paikkaa tässä maailmassa, että millään ei ole mitään väliä tai merkitystä. Monet nuoret ajattelevat samoin. Toisekseen varsinkin omalla kohdallani oli niin, että en halunnut häiritä muita omilla ongelmilla.”

Yhteiskunta. Tähän teemaan liittyvät vastaukset olivat keskenään hyvin erilaisia. Vastauksissa mainittiin työttömyys, ongelmien kasaantuminen, raha ihmistä ennen, avun hakemisen vaikeus, iso maailma ja sosiaalinen media.

”Työttömyyden takia ja kun raha laitetaan ihmistä ennen.”

”Lumipalloeefekti. Vähitellen ongelmat kasaantuvat, ja nuori kääntyy sisäänpäin kun ongelmia on liikaa.”

”Vaikka tuet, esim. Spurtti ja Väylä ovat Vaasassa hyviä, voi olla että syrjäytyneet nuoret eivät osaa hakea oikeanlaista apua minkä takia syrjäytyvät?”

Opiskelu. Vastauksissa mainittiin koulun jääminen kesken ja motivaation puute.

6.3 Nuorten ehdotukset avun tarjoamisesta

Kysyimme nuorilta, miten syrjäytymisvaarassa olevaa nuorta pitäisi auttaa. Vastaukset jakautuivat näihin luokkiin.

Kuvio 4. Nuorten ehdotukset avun tarjoamisesta

Tuen tarjoaminen. Vastaajien joukossa tuen tarjoaminen oli selkeästi yleisin toivomus nuorilla. Tuen tarjoamiseen sisältyi nuorten vastauksissa esimerkiksi asioiden yhdessä hoitaminen, nuoren aito kuunteleminen ja kotikäyntien tekeminen.

Tiedottaminen palvelutarjonnasta. Vastaajat toivoivat enemmän tietoa Vaasan palvelutarjonnasta.

Varhainen puuttuminen. Osa vastaajista nosti esiin varhaisen puuttumisen tärkeyden. Varhaisella puuttumisella voidaan ennaltaehkäistä ongelmia. Vastaajat toivoivat saavansa apua heti, kun syrjäytymisen riski huomataan.

Sosiaalinen media. Vastaajat nostivat esille sosiaalisen median mahdollisuudet syrjäytymisen ehkäisemisessä. Vastauksissa mainittiin esimerkiksi Facebook ja Instagram mahdollisina välineinä nuorisotyössä.

Työpajat ja kuntoutus. Työpajoja ja kuntoutusta pidettiin tärkeinä apukeinoina syrjäytymisvaarassa olevalle nuorelle. Joidenkin vastaajien mukaan työpajatoiminnasta ja kuntoutuksesta on ollut merkittävästi apua.

6.4 Nuorten mielestä parasta yhteistyökumppaneiden tekemässä työssä

Neljännessä kysymyksessä kysyimme nuorilta mikä on parasta yhteistyökumppaneidemme toiminnassa. Vastaukset jakautuivat seuraaviin luokkiin.

Kuvio 5. Nuorten mielestä parasta yhteistyökumppanien tekemässä työssä.

Yhteishenki. Nuorten näkökulmasta yhteishenki on todella tärkeää yhteistyökumppanien toiminnassa. Yhteisöllisyys ja muiden nuorten seura, olivat nuorten mielestä ylivoimaisesti tärkeimpiä asioita yhteistyökumppanien työssä.

Ohjaajat. Nuoret pitävät hyviä ohjaajia tärkeänä osana yhteistyökumppanien tekemässä työssä. Mukavat ohjaajat, sekä etsivän tapa kohdata nuori, tulivat esille vastauksista.

Seura ja vertaistuki. Vastaajien mielestä muiden seura ja vertaistuki ovat tärkeitä asioita toiminnassa.

Päivärytmi. Joidenkin vastaajien mielestä tärkeää toiminnassa on päivärytmin pysyminen normaalina. Mukava yhteinen tekeminen ja säännöllinen rytmi ovat myös tärkeä osa yhteistyökumppanien tekemää työtä.

” Yhteinen tekeminen, uusien asioiden kokeilu ja päivärytmin pysyminen normaalina. ”

” Sydämelliset ohjaajat ja ihana yhteishenki, joka muistuttaa kotia, turvallista perhettä. Tuki, huolenpito ja toisten kuunteleminen ilman kenenkään syrjintää. Varrikko/Kartturi on onnistunut siinä tosi hyvin. ”

6.5 Nuorten kehitysehdotuksia palveluista

Viidennessä kysymyksessä kysyimme nuorilta miten yhteistyökumppaneiden palveluita voisi vielä parantaa. Saimme tähän kysymykseen melko vähän vastauksia. Nuoret vaikuttivat olevan kyselyn perusteella tyytyväisiä palveluihin, eivätkä keksineet monia kehitysehdotuksia. Nuoret nostivat kuitenkin esille muutaman asian, joita voisi kehittää. Vastauksissa toistuivat samat teemat, jotka olivat tulleet esille myös muissa kysymyksissä.

Kuvio 6. Nuorten kehitysehdotuksia palveluille.

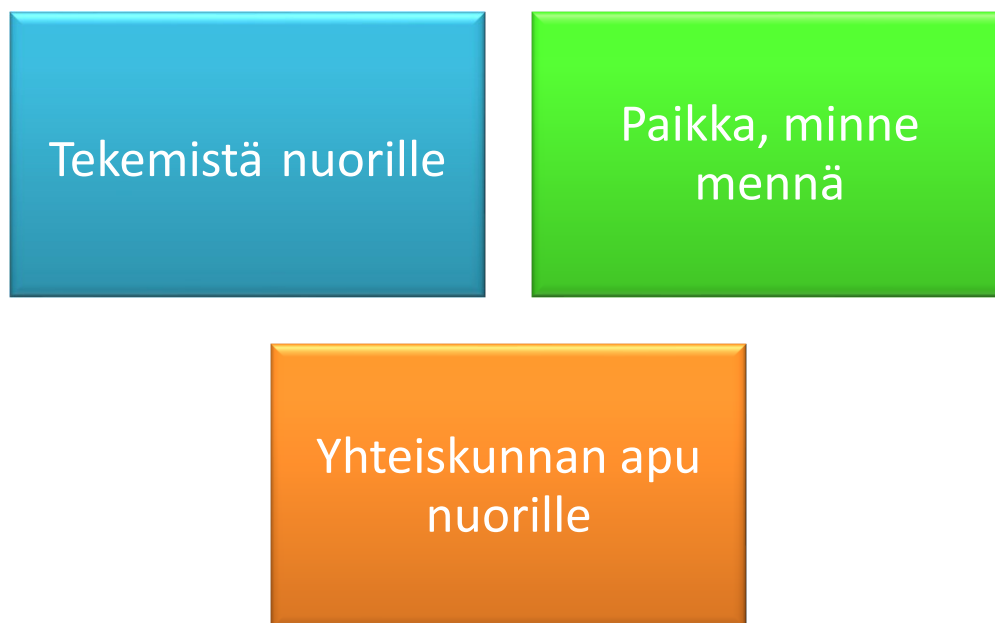
Helppo lähestyä. Yksi nuori toivoi, että etsivän nuorisotyön työntekijää olisi helpompi lähestyä.

Tiedon puute. Eräs nuori kirjoitti, että nuorten palveluista, esimerkiksi etsivästä nuorisotyöstä, pitäisi saada enemmän tietoa.

”Helpommin lähestyttävyyys ja tiedon puute mikä esim. etsivä on.”

6.6 Nuorten ideoita uusista palveluista

Kuudennessa kysymyksessä kysyttiin, mitä palveluita Vaasasta puuttuu. Vastaukset jakautuivat näihin luokkiin.

Kuvio 7. Nuorten ideoita uusista palveluista.

Tekemistä nuorille. Nuoret toivoivat, että nuorille olisi enemmän tapahtumia Vaasassa. Yksi vastaaja toivoi peliryhmää, jossa voisi pelata PC- tai konsolipelejä yhdessä samanhenkisten nuorten kanssa.

Paikka, minne mennä. Nuoret toivoivat enemmän kokoontumispaikkoja nuorille. Yksi toivoi hukassa oleville nuorille paikkaa, jonne voisi vain mennä ja sieltä saisi tukea tulevaisuuden suunnitteluun yhteistyössä koulujen kanssa. Yksi toivoi, että nuorisokahvila olisi paikassa, jonne nuoret löytäisivät helposti.

”Kartturin tapainen paikka hukassa oleville nuorille ilman opiskelu-tai työpaikkaa. Sellaisessa voisi yrittää hahmottaa, mikä oma juttu on. Olisi kiva jos koulut myös tekisivät yhteistyötä tässä.”

Yhteiskunnan apu nuorille. Tässä teemassa oli nuorten ideoita siitä, miten yhteiskunnan tarjoama tuki ja nuoriin panostaminen voisi auttaa nuoria selviämään.

Vastauksissa mainittiin ilmainen koulutus, taattu asunto, ja apua oman jutun löytymiseen.

6.7 Nuorten sana on vapaa

Kysyimme viimeisessä kysymyksessä mitä muuta nuoret haluavat sanoa Vaasan nuorten palveluista tai syrjäytymisestä. Tämän kysymyksen vastaukset olivat niin vaihtelevia, ettei niistä pystynyt tekemään kuviota. Eräs vastaaja kertoi, ettei hänellä ole yhtäkään huonoa kokemusta nuorisotyöntekijöistä. Yksi nuori pohti sitä, että mitä pahaa syrjäytymisessä on, jos viihtyy hyvin yksin. Toinen vastaaja pohti sitä, miten yhteiskunnan tulisi laittaa ihmiset rahan edelle.

” Mitä jos haluaa syrjäytyä? Itse hankin koulutuksen ja töitä joita voi tehdä jostain keskeltä ei mitään. ”

” Nuorten ja muutenkin ihmisten tarpeet tulisi laittaa ennen rahaa. ”

6.8 Tutkimuksen luotettavuus

Tuomi ja Sarajärvi (2002), toteavat että laadullinen tutkimus ei ole yksi yhtenäinen perinne, ja siksi laadullisen tutkimuksen luotettavuuden arvioinnissa on erilaisia käsityksiä. Eskola ja Suoranta (2000) toteavat tutkimusprosessin luotettavuuden tarkoittavan sitä, että tutkijan käsitteellistäminen ja tutkijan tulkinnat vastaavat tutkitavan käsityksiä. (Vilka 2015, 196.) Tutkijan on itse oltava rehellinen, sillä luotettavuuden kriteerinä on tutkijan teot, valinnat ja ratkaisut tutkimuksessa. Tutkijan on pystyttävä perustelemaan kaikki tutkimuksen aikana tehdyt ratkaisut ja arvioimaan ratkaisujen toimivuutta tavoitteiden kannalta. (Vilka 2015, 196-197)

Nuoria tutkittaessa pyritään usein tuomaan nuorten omia näkökulmia julkiseen keskusteluun. Tutkimuksia tekevät ja hyödyntävät yleensä aikuiset, joilla on tarve ohjata tai hallinnoida nuoria. Tässä ongelmaksi muodostuu nuorten asema tutkimuksen kohteena. Nuoria tutkittaessa tutkijan tulee olla tietoinen erilaisista valtasuh-teista tutkimusprosessissa. Tämä korostaa tutkimuseettisten kysymysten tärkeyttä, kun tutkitaan nuoria ja nuorten parissa tehtävää työtä. Tutkijan pitää pohtia kenen ääni tulee kuuluviin ja kenen ääni jää vaikenemaan marginaaliin. Tutkimuseettiseen

asenteeseen kuuluu kyky miettiä kriittisesti omaa asemaansa. Tukijan tulee tarkastella kriittisesti omia motiivejaan nuorten tutkimiseen. (Kiilakoski & Honkatukia & Huttunen 2018, 69-71.)

Noudatimme hyvän tieteellisen käytännön lähtökohtia (TENK 2012). Pyrimme rehellisyyteen, huolellisuuteen ja tarkkuuteen tutkimuksen jokaisessa vaiheessa. Kunnioitimme muiden tekemiä tutkimuksia. Käytimme eettisesti kestäviä tiedonhankintamenetelmiä. Suunnittelimme, toteutimme ja raportoimme tutkimuksen tieteellisten vaatimusten mukaan.

Tiedostimme omat motiivimme tutkia tätä aihetta ja ymmärsimme vastuun, joka liittyy tutkimuksen tekemiseen. Huomioimme eettisyyden tutkimuksessamme konkreettisesti siten, että valitsimme haastattelujen sijaan anonyymit kyselylomakkeet. Tutkimuskysymykset hiottiin siten, että nuoret ymmärtäisivät mitä tarkoitamme, emmekä käyttäneet ammattisanastoa. Eettisesti kestäväillä tiedonhankintamenetelmillä tarkoitamme kyselylomakkeiden avoimia kysymyksiä, joihin nuoret saavat kertoa omin sanoin ajatuksistaan. Päädyimme kyselylomakkeisiin, koska katsoimme lomakkeet eettisesti kestävämmäksi kuin kasvokkain haastattelun. Hankimme tutkimusluvut ajoissa ennen tutkimuksen aloittamista, sekä lähetimme saattekirjeet yhteistyökumppaneille jotka lähettivät ne nuorille, jotta he tietäisivät mistä tutkimuksessa on kyse.

Turvasimme tutkimukseen osallistujien yksityisyyden suojan. Osallistuessaan tutkimukseen tutkittavalla henkilöllä on oikeus osallistua vapaaehtoisesti ja myös kieltäytyä osallistumasta. Hänellä on myös oikeus peruuttaa suostumuksensa tutkimukseen osallistumisesta. Tutkittavilla on oikeus saada ymmärrettävää tietoa tutkimuksen sisällöstä, henkilötietojen käsittelystä ja tutkimuksen käytännön toteutuksesta. Heillä on oikeus saada tietää mitä tutkimukseen osallistuminen konkreettisesti tarkoittaa ja millaiseksi kerättävän tutkimusaineiston säilyttäminen on suunniteltu. (Kohonen, Kuula-Luumi&Spoof 2019, 8-9.)

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä osiossa esittelemme tutkimuksen tuloksista tehtyjä johtopäätöksiä. Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää nuorten näkemyksiä syrjäytymisen ehkäisemisestä. Tavoitteena oli saada nuorten omia aitoja ajatuksia ja siksi käytimme avoimia kysymyksiä, sekä anonyymiä e-lomaketta.

Vastausten mukaan Vaasassa nuoret kärsivät yksinäisyydestä, mielenterveysongelmista ja päihdeongelmista. Jotkut vastaajat kertoivat myös arjenhallinnan hankaluuksista, sekä oman tulevaisuuden suunnittelemisen vaikeudesta. Vastausten mukaan nuoret kaipaavat apua elämässä oman suunnan löytämiseen, sekä arjenhallintaan.

Vastauksista voi huomata, että syrjäytymiseen on hyvin erilaisia syitä ja vastaajat katsoivat syrjäytymistä eri näkökulmista. Moni vastaajista oli sitä mieltä, että yksinäisyys ja kavereiden puute aiheuttaa syrjäytymistä. Ilman kavereita jää helposti vain kotiin, tai koulunkäynti ilman kavereita alkaa ahdistaa. Pitkään jatkuessaan kotiin jääminen voi aiheuttaa muita vastauksissa mainittuja ongelmia, kuten mielenterveysongelmia tai ongelmia koulussa. Osa vastaajista ajatteli syrjäytymisen olevan yhteiskunnan aiheuttamaa. Näitä asioita ovat vastausten mukaan avun hakemisen vaikeus ja työttömyys. Syrjäytyminen ei vastaajien mukaan ole vain ihmisen omista ominaisuuksista ja vaikeuksista kiinni, vaan yhteiskunta voi joissain tapauksissa syrjäyttää.

Selkeästi nuoret haluavat eniten tukea hankaliin elämäntilanteisiin. Jotkut vastaajista olivat maininneet erityisen hienona asiana, että etsivä tai työpajan ohjaaja on ollut tukena vaikeissa tilanteissa. Vastaajat myös huomauttivat siitä, että moni nuori ei vielääkään tiedä mitä esimerkiksi etsivät tekevät. Yksi vastaajista kertoi, että etsivä voi jo nimenä kuulostaa nuorelle hurjalta. Usea vastaaja kaipasi enemmän tietoa Vaasan palvelutarjonnasta. Vastaajat korostivat myös varhaisen puuttumisen tärkeyttä. Työpajojen ja kuntouttavan toiminnan apu koettiin tärkeänä keinona syrjäytymisvaarassa olevan nuoren tukemiseksi. Nuoret myös huomauttivat, että sosiaalista mediaa voitaisiin hyödyntää entistä enemmän syrjäytymisvaarassa olevien nuorten auttamiseksi.

Nuorten mielestä tärkeintä yhteistyökumppaneiden toiminnassa on hyvä yhteishenki ja vertaistuki. Muiden ihmisten seuraa pidetään hyvin tärkeänä osana toimintaa. Vastauksissa yhteishengen lisäksi pidettiin siitä, ettei ketään kiusata. Ohjaajat saivat vastauksissa erityisiä kehuja. Yksi vastaajista kertoi, kuinka etsivä on ollut hänen tukenaan vaikeissa tilanteissa ja kuinka lämpimästi etsivä kohtaa asiakkaan, verrattuna vaikkapa lääkäriin. Toinen vastaaja kertoi, kuinka toiminnassa parasta on ehdottomasti ihanat ja innostuneet ihmiset, jotka tekevät parhaansa. Monet kokivat, että pelkästään ihmisten näkeminen ja sosiaalinen kanssakäyminen on parasta yhteistyökumppanien toiminnassa. Myös uusien asioiden kokeileminen ja luova toiminta oli vastaajien mielestä mielenkiintoista. Eräs vastaaja antoi positiivista palautetta sopivan kokoisista ryhmistä ja siitä miten toiminta on vapaamuotoista.

Vastaajat toivovat enemmän nuorten kokoontumispaikkoja ja matalan kynnyksen palveluita, joista saa apua helposti. Nuoret toivovat, että nuorten palveluihin käytettäisiin enemmän rahaa. Tämän rahan voisi nuorten mielestä käyttää nuorten koulutukseen ja oppilashuollon kehittämiseen niin, että nuorten olisi helpompi löytää itselleen mielenkiintoisia aloja ja palveluita.

7.1 Tiedon puute

Aineiston mukaan nuorilla on ongelmia, joihin on vaikeaa pyytää apua. Ajan kuluessa ongelmat alkavat kasaantua, ja avun pyytäminen vaikeutuu entisestään. Yksi ongelma johtaa toiseen ongelmaan, ja tämä ongelma taas seuraavaan. Syrjäytymisen riski kasvaa, kun ongelmia kasaantuu, ja apua on vaikea hakea.

Monet vastaajat kertoivat, että Vaasan nuorisopalveluista on vaikeaa saada tietoa. Palveluita on paljon, mutta nuoret eivät ehkä tiedä, mitä palvelua kannattaisi ensimmäisenä lähestyä. Kuvioon 1 keräsimme esimerkkejä joistakin Vaasan nuorille suunnatuista palveluista, koska halusimme havainnollistaa tätä palveluiden moninaisuutta. Vaasassa olisi selkeästi tarvetta paremmalle tiedottamiselle palveluista. Nuoret toivoivat, että erityisesti Etsivästä nuorisotyöstä saisi paremmin tietoa, sillä monelle nuorelle Etsivä nuorisotyö on ensimmäinen palvelu, jota nuoret lähestyvät. Nuorten vastauksissa korostuivat sosiaalinen media ja kouluvierailut tiedottamisen

työvälineinä. Näin mahdollisimman moni nuori saisi tietoa palveluista, ja työntekijät ja palvelun toiminta tulisi nuorille tutuksi.

7.2 Uusia palveluita nuorille

Tutkimuksen mukaan Vaasassa olisi enemmän tarvetta matalan kynnyksen nuorten palveluille. Osa vastaajista toivoi enemmän nuorten kokoontumispaikkoja ja tapahtumia. Osa taas toivoi paikkaa, jonne voisi vain mennä, kun tuntee olevansa huokassa. Apua saisi ammattilaiselta paikan päältä heti. Nuorten palveluita ei ehkä ole Vaasassa tarpeeksi, tai nykyiset palvelut ja nuorten tarpeet eivät kohtaa. Siksi on tärkeää kysyä nuorilta heidän ideoitaan palveluiden kehittämiseen, ja kehittää palveluita nuorten tarpeiden pohjalta.

Tutkimuksessa selvisi, että monet nuoret ovat tunteneet itsensä yksinäiseksi. Vastaajien mukaan yksi syy syrjäytymiseen on yksinäisyys. Tämä on ymmärrettävää, sillä usein pitkäaikainen yksinäisyys tuo mukanaan muita ongelmia, jotka lisäävät syrjäytymisen riskiä. Yksinäisyys voi siis olla ongelmien pohjimmainen syy, jonka lisäksi muut ongelmat kasautuvat. Yksinäisyyden vähentäminen lapsuudessa ja nuoruudessa voisi ennaltaehkäistä syrjäytymistä.

Nuoret ovat kuitenkin saaneet apua ongelmiinsa ja yksinäisyyteensä työpajatoiminnan kautta. Vaasassa voisi olla tarvetta ammattilaisten pyörittämälle nuorten palvelulle, jonka tarkoituksena on vähentää yksinäisyyttä ja siten ehkäistä syrjäytymistä. Tällainen palvelu voisi olla paikka, jonne nuoret voivat matalalla kynnyksellä mennä, tavata toisiaan ja tehdä jotakin yhdessä. Tällainen toiminta voisi edistää kaverisuhteiden syntymistä, ja toiminnan avulla nuori pysyisi jonkun palvelun piirissä.

7.3 Tukea opiskeluun

Monet vastaajat toivoivat, että nuorille olisi paremmin saatavilla tukea oman jutun löytämiseen. Kaikki nuoret eivät tiedä peruskoulun tai lukion jälkeen, mitä he haluavat opiskella. Tämä aiheuttaa monelle nuorelle ahdistusta. Vaasassa olisi siis tarvetta palvelulle, jossa voisi ammattilaisen kanssa pohtia yhdessä kiinnostuksen kohteita, vahvuuksia ja alanvalintaa. Tällainen matalan kynnyksen palvelu voisi

ehkäistä nuoren hakeutumista väärälle alalle. Palvelu myös helpottaisi nuoren paineita tulevaisuudesta, kun omien pohdintojen kanssa ei tarvitse jäädä yksin.

Tutkimuksessa selvisi, että nuoret kaipaavat enemmän tukea opiskeluun myös opiskelun aikana. Nuoret kertoivat tutkimuksessamme, että yksi syy syrjäytymiseen on koulun jääminen kesken. Koulun keskeyttäminen johtuu usein väärästä alavalinnasta. Nuorta ei kiinnosta valitsemansa alan opiskelu, mutta ei tiedä mikä muu ala olisi sopiva. Nuori saattaa jäädä kotiin pohtimaan asiaa itse, ja tämä saattaa johtaa syrjäytymiseen. Nuoret tarvitsivat tässä tilanteessa enemmän tukea ja tietoa alanvaihdosta ja muista mahdollisista palveluista. Näin nuori ei putoaisi palveluiden piiristä, eikä tulevaisuutta tarvitse pohtia yksin.

Joissain tilanteissa ala voi tuntua oikealta, mutta koulunkäynti on silti haastavaa. Yksi nuori toivoi koulutuksen mukauttamista. Nuori voi olla kiinnostunut alasta ja opiskelusta, mutta oppimisen haasteiden tai muiden vaikeuksien vuoksi koulunkäynti voi olla vaikeaa. Nuoret kehittyvät eri tahtiin ja oppivat eri tavoin. Kaikki nuoret eivät opi vain lukemalla tai kuuntelemalla. Jotkut nuoret tarvitsevat aikuisten apua itselle sopivien opiskelutapojen löytymiseen. Opiskelun tuelle ja koulutuksen mukauttamiselle voisi olla enemmän tarvetta. Koulutuksen yksilöllinen mukauttaminen voisi parantaa oppimistuloksia ja motivaatiota niillä, joilla koulunkäynti on vaikeaa. Tämä ehkäisisi koulunkäynnin keskeyttämistä ja sitä kautta syrjäytymistä.

7.4 Varhainen tuki

Nuoret korostivat moneen kertaan varhaisen tuen tärkeyttä ja työntekijöiden puuttumista syrjäytymisen ehkäisyssä. Nuoret toivoivat, että aikuiset tulisivat juttelemaan, kuuntelisivat ja välittäisivät, kun huomaavat jonkun nuoren tarvitsevan apua. Vastausten mukaan tarvittaisiin välittämisen ja ongelmien huomaamisen työtapa, jossa kuka tahansa nuorten parissa työskentelevä aikuinen kysyisi nuorelta kuulumisia ja pysähtyisi kuuntelemaan nuoren asioita. Näin ongelmat huomattaisiin ajoissa, eikä nuoren aina tarvitsisi hakea apua itse. Monille avun hakeminen itse on vaikeaa, sillä nuori ei välttämättä tiedä mitään auttavista palveluista, tai yhteydenotto palveluun on vaikeaa. Olisi tärkeää, että joku muu huomaisi ongelmat ja puuttuisi tilanteeseen, ennen kuin ongelmat pahenevat. Joskus riittää, että nuorelle tuttu

aikuinen vain kuuntelee, neuvoo ja välittää nuoren asioista. Kaikissa tilanteissa ei edes tarvitse kehottaa nuorta muihin palveluihin. Joskus muihin palveluihin kehoittaminen on tarpeen, mutta tärkeintä on kuitenkin huomata nuori ja kuunnella häntä.

Osa vastaajista kokee, että Vaasassa ei ole tarpeeksi kokoontumispaikkoja ja tapahtumia nuorille. Vaasassa on muutamia nuorisotiloja, mutta ei kaikissa Vaasan lähiöissä. Tilat ovat vain alaikäisille, ja osa nuorista toivoisi nuorisotilaa myös täysikäisille. Erään nuoren mielestä Vaasassa on paljon erilaisia palveluita nuorille, mutta nuoret eivät löydä niitä. Tämä vahvistaa jo aiemmissa vastauksissa esille tulleutta tiedon puutetta Vaasan nuorten palveluista. Tutkimuksen vastauksista voimme päätellä, että nuorilla on suhteellisen heikko tietämys Vaasan nuorille tarjoamista palveluista. Vaasan nuoriso voisi hyötyä omasta sovelluksesta tai nettisivusta, johon olisi koottuna kaikki Vaasan alueen nuorille suunnatut palvelut, tapahtumat, nuorisotilat ja harrastusmahdollisuudet. Vaasan kaupungin nykyiset nettisivut sisältävät myös 'nuorille' osion, mutta siinä olisi parannettavaa. Selkeä sovellus tai selkeämmät nettisivut voisivat lisätä nuorten tietoisuutta ja sitä kautta ehkäistä varhaisemmassa vaiheessa syrjäytymistä ja yhteiskunnasta putoamista.

Eräs vastaaja korosti yhteydenpidon merkitystä. Kun nuoreen pidetään yhteyttä tapaamisten välillä, nuori saa tunteen siitä, että hänestä välitetään. Yhteydenpidon avulla luottamus työntekijän ja asiakkaan välillä säilyy. Asiakas voi olla välillä pitkiä aikoja poissa palvelun piiristä, eivätkä työntekijät tiedä, mitä nuorelle kuuluu. Yhteydenpidon avulla nuori ei jää silloin yksin ongelmiensa kanssa, ja tulee varmemmin uusiin tapaamisiin.

8 POHDINTA

Nuorten vastauksia lukiessa huomasimme, että nuorilla on paljon paineita tulevaisuudesta ja monet kokevat jäävänsä näiden paineiden kanssa yksin. Joka vuosi peruskoulusta, lukiosta ja ammattikoulusta valmistuu nuoria, jotka eivät tiedä mitä haluaisivat elämällään tehdä. Myös muut nuoruuteen kuuluvat muutokset, kuten omilleen muutto tai työllistyminen aiheuttavat nuorille lisää paineita. Osa näistä paineista johtuu nuoruuteen kuuluvista normaaleista muutoksista, osa taas on yhteiskunnan luomia. Käsittelimme teoriassa nuoruutta elämänvaiheena ja kaikkia erilaisia muutoksia ja siirtymävaiheita mitä nuoruuteen liittyy. Esimerkiksi yläasteella nuoren pitäisi päättää minne haluaa opiskelemaan, tai mihin ammattiin haluaa tulevaisuudessa valmistua. Nuoren näkökulmasta tällainen valinta voi tuntua loppuelämän päätökseltä ja nuori voi pelätä tekevänsä väärän valinnan. Suuria valintoja on vaikea tehdä, jos ei ollenkaan tiedä mikä kiinnostaa. Useat tutkimukseemme osallistuneet nuoret kertoivat kaipaavansa ammattilaisten tukea oman jutun hahmottamiseen. Yhteiskunnan palvelut pyrkivät tukemaan nuoria näissä suurissa elämän valinnoissa, mutta siihen pitäisi ohjata vielä enemmän huomiota.

8.1 Kehitysehdotuksia ja jatkotutkimusaiheita

Nuorten matalan kynnyksen ammatinvalinnanohjausta pitäisi kehittää enemmän. Nykyään omaa tulevaisuutta voi pohtia kuraattorin, työvoimatoimiston ammatinvalinta psykologin, opon tai etsivän nuorisotyön kanssa, mutta nämä palvelut eivät ehkä tavoita kaikkia nuoria. Tärkeintä olisi, että yhteiskunta tarjoaisi riittävästi apua niille, joille oman suunnan löytäminen on hankalampaa. Jotkut nuoret tarvitsevat enemmän aikaa harkita ja he voivat hyötyä esimerkiksi ammatinvalinnanohjauksesta, työpajatoiminnasta tai työkokeilusta. Uusia toimintatapoja voisi kehittää vaikka nuorisotilojen yhteyteen, sillä monet nuoret käyvät nuorisotiloilla muutenkin. Tämä saattaisi madaltaa nuorten kynnystä pyytää apua.

Nuorten vastauksia lukiessa ajattelimme, että nuoret pitävät Vaasan nuorten palvelukenttää melko mutkikkaana. Palveluita on paljon, mutta tietoa niistä ei ole riittävästi. Myös kynnys hakeutua palvelun piiriin on korkea, eikä kaikkiin tarpeisiin ole

sopivia palveluita. Nuoret tuntuvat arvostavan palveluja, joihin on helppo mennä ja apua saa nopeasti. Ei riitä, että jokin palvelu on olemassa. Palvelun tulisi olla helposti saatavilla, helposti lähestyttävä ja nuorten tarpeisiin sopiva. Huomasimme, että tällaiset nuorten toivomat palvelut ja muutokset eivät olisi kovin vaikeita toteuttaa. Palvelu voi olla jo ennestään, mutta se ei palvele nuoria parhaalla mahdollisella tavalla. Muutosten toteuttaminen vaatisi vain nykyisten palveluiden tehokkaampaa käyttöä tai toiminnan suunnittelua uudestaan nuorten lähtökohdista. Mikäli palveluita ei kehitetä nuorten tahtiin, yhteiskunta kärsii esimerkiksi palveluiden alikäytön kautta. Teoriaosuudessa mainitsimme nuorten palveluiden alikäytön. Eri-tyisesti nuorten palveluiden alikäyttö voi johtaa yhä useamman ihmisen syrjäytymiseen, sekä nostaa muiden sosiaali- ja terveyspalveluiden kustannuksia tulevaisuudessa. Tutkimuksen perusteella nuoria voitaisiin kuulla enemmän palveluita kehitettäessä ja nuorilla on myös selkeätä halua vaikuttaa. Tähän tutkimukseen osallistuneet nuoret vastasivat kysymyksiin omalla vapaa-ajallaan vapaaehtoisesti ja heidän vastauksistaan huokui kiinnostus, sekä aito halu vaikuttaa.

Mielenkiintoinen nosto löytyi viimeisestä kysymyksestä, jossa eräs nuori oli vastannut, että mitä pahaa siinä on, jos ihminen viihtyy yksin ja haluaa syrjäytyä. Teoriassa käsitelimme syrjäytymisen käsitteen hankaluutta. Yhteiskunta määrittelee syrjäytymisen usein yksinolona. Yhteiskunnan normit ohjailevat paljon sitä, miten yleisesti yksineläviin ihmisiin suhtaudutaan. Monet pitävät yhä outona, että ihminen viihtyy paljon yksikseen esimerkiksi tietokoneen ääressä. Monelle nuorelle pelaaminen on hyvinkin sosiaalista toimintaa. Asenteet pelaamista kohtaan ovat kuitenkin vieläkin paljolti negatiivisia. Pelaaminen saatetaan nähdä ajanhukkana, kun ihminen voisi tehdä jotain ”hyödyllisempää”. Harvemmin puhutaan pelaamisen hyödyistä kuten ongelmanratkaisutaitojen kehittymisestä, kielitaidon parantumisesta ja aivoja monipuolisesti aktivoivista peleistä. Vaasaankin kaivattaisiin enemmän peliaiheisia harrastusmahdollisuuksia, jotta pelaavat nuoret voisivat löytää yhteisöjä ja vertaistukea.

Nuoret toivoivat myös sosiaalisen median hyödyntämistä entistä enemmän nuorten kanssa tehtävässä työssä. Kuten jo johtopäätöksissä on mainittu, Vaasan kaupungin

nuorisopalvelut voisivat hyötyä omasta verkkosivusta tai sovelluksesta, mistä nuorten olisi helppo löytää itselleen ajankohtaista tietoa, palveluita ja tapahtumia. Verkko-nuorisotyöntekijöitä löytyy jo ympäri suomea, mutta Vaasasta ei vielä. Netissä nuorisotyöntekijä pystyy kohtaamaan nuoria verkkoympäristöissä, esimerkiksi Discordissa, Tiktokissa ja Twitchissä. Nuori voi tällöin pyytää apua nuorisotyöntekijältä matalalla kynnyksellä omassa verkkoympäristössään. Tätä kautta voidaan saada yhteys myös sellaisiin nuoriin jotka eivät käy nuorisotiloilla tai joilla ei muuten olisi rohkeutta pyytää apua.

Jatkotutkimusaiheiksi sopisi tutkimus nuorten yksinäisyyden ehkäisemisestä. Yksinäisyys korostui vahvasti nuorten vastauksissa, ja aiheetta voisi mielestämme tutkia enemmänkin. Toinen jatkotutkimusaihe voisi olla tutkimus koulupudokkaiden avun tarpeesta. Koulun keskeyttäminen ja se aiheuttamat ongelmat näkyivät paljon nuorten vastauksissa. Kolmas tutkimusaihe voisi olla nuorten kehitysehdotuksia nuorisotaloille.

8.2 Oma oppimisprosessi

Sosionomien osaamisvaatimukseen eli kompetensseihin kuuluvat muun muassa sosiaalialan eettinen osaaminen, sosiaalialan palvelujärjestelmäosaaminen, kriittinen ja osallistava yhteiskuntaosaaminen, sekä tutkimuksellinen kehittämisosaaminen. Eettiseen osaamiseen kuuluu yhdenvertaisuuden edistäminen, sosiaalialan arvojen mukainen toiminta ja oman ihmiskäsityksen sekä arvomaailman ymmärtäminen. Sosionomin tulee osata tukea yksilöiden kasvua ja kehitystä, tunnistaa hyvinvoinnin suojaavia tekijöitä ja riskitekijöitä, sekä osata osallistaen suunnitella, toteuttaa ja arvioida asiakkaan palveluprosessia. Sosionomi tuntee sosiaaliturvan ja hyvinvointijärjestelmät julkisella sekä yksityisellä ja kolmannella sektorilla. Sosionomin tulee osata sovittaa yhteen palveluita tarvelähtöisesti ja viedä eteenpäin muutosta. Sosionomi osaa analysoida huono-osaisuutta sekä hyvinvointia tuottavia kansallisia rakenteita ja prosesseja sekä ehkäistä syrjäytymistä. Sosionomin tulee osata puolustaa haavoittuvassa asemassa olevien ihmisten etuja sekä tuomaan poliittiseen päätöksentekoon ja vastuullisille toimijoille tietoa kohtuuttomista elämäntilanteista. Tutkimukselliseen osaamiseen kuuluu kyky innovatiiviseen

ongelmanratkaisuun, kehittämishankkeiden suunnitelemiseen, toteutus ja arviointi. (Diak 2020.) Näihin osaamiskompetensseihin reflektoidessa, olemme onnistuneet hyvin opinnäytetyöprosessissa ja tutkimus on toteutettu sosiaalialan kompetenssien mukaisella tavalla. Olemme lisänneet tietämystämme sosiaalialan palvelujärjestelmästä, huomioineet eettisyyden tutkimuksen jokaisessa kohdassa, analysoineet huono-osaisuutta ja hyvinvointia tiottavia kansallisia rakenteita ja olemme hakenneet uusia keinoja syrjäytymisen ehkäisyyn.

Opinnäytetyötä tehdessä piti perehtyä paljon tutkimustyöhön liittyvään kirjallisuuteen ja sosiaalialan eettisiin ohjeisiin. Tietämyksemme tutkimuksen tekemisestä ja erityisesti eettisyyden huomioimisesta tutkimustyössä on kasvanut valtavasti. Olemme oppineet paljon tutkimuksen hyvästä suunnittelusta, toteutuksesta ja tieteellisen kirjoittamisen tavoista. Opinnäytetyö on syventänyt paljon tietämystä nuorten kanssa tehtävästä työstä ja nuorista. Oli hienoa nähdä, kuinka paljon nuorilla on sanottavaa ja uusia ideoita. Teoriatiedon yhdistäminen tutkimuksen tavoitteisiin ja tutkimusongelmaan tuntui aluksi hankalalta, mutta oikean lähdekirjallisuuden avulla kirjoittaminen alkoi sujua. Olemme oppineet etsimään ja hyödyntämään monipuolisesti lähdekirjallisuutta. Kirjoittamisen myötä opimme etsimään lähdekirjallisuutta useista eri aiheista, ja kokoamaan teoriatietoa tukemaan opinnäytetyön aihetta.

Valitsimme tutkimukselle oikean aiheen. Nuorten syrjäytyminen ja syrjäytymisen dynamiikan ymmärtäminen on jaksanut motivoida ja kiinnostaa koko prosessin läpi. Saamamme vastaukset olivat erinomaisia, joten oli hieno huomata miten paljon nuoria oikeasti kiinnostaa vaikuttaminen. Opinnäytetyö on opettanut, että syrjäytymiseen johtavia syitä on monia ja usein yksi syy johtaa toiseen. Toimivilla palveluilla syrjäytymisriskiä voi kuitenkin vähentää selvästi. Opinnäytetyö on auttanut ymmärtämään yhteiskunnallista keskustelua nuorten hyvinvoinnista paljon laajemmin. Prosessissa erityisen hyvin onnistui yhteistyö sekä yhteistyökumppanien että opinnäytetyön parin kanssa. Olimme myös tyytyväisiä siihen, että valitsimme e-lomakkeet kasvokkain haastattelun sijaan. E-lomake mahdollisti tutkimuksen jatkamisen koronavirusepidemiasta huolimatta. Olimme tyytyväisiä tutkimuskysymyksiin. Eniten haasteita prosessissa tuotti aivan alussa

tutkimusongelman rajaaminen ja päätutkimuskysymyksen hahmottaminen. Tähän kului prosessin alussa aika paljon aikaa.

9 LÄHTEET

Aaltonen, S. Berg, P&Ikäheimo, S. 2015. Nuoret luukulla –Kolme näkökulmaa syrjäytymiseen ja nuorten asemaan palvelujärjestelmässä. Nuorisotutkimus-seura ry. Nuorisotutkimusverkosto, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Tutkimuksia. Viitattu 21.5.2020. http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/125695/URN_ISBN_978-952-302-442-7.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Aaltonen, S. Kivijärvi, A& Myllylä, M. 2017. Työn ja koulutuksen ulkopuolella olevien nuorten aikuisten koettu hyvinvointi. Viitattu 19.2.2020 http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/137076/YP1903_Aaltonenym.pdf?sequence=3&isAllowed=y

Bamming, R. 2017. Työpajatoiminta 2016. Valtakunnallisen työpajakyselyn tulokset. Aluehallintaviraston julkaisuja. Vaasa. Viitattu 4.2.2020 <https://www.avi.fi/documents/10191/8064383/Julkaistu-30-LSSAVI.pdf>

Etsivän nuorisotyön käsikirja. 2018. Etsivän nuorisotyön kehittämisen tuki -projekti. Espoon nuorisopalvelut. Viitattu 14.5.2020. <https://www.espool.fi/download/noname/%7B3610D5A9-9123-40BA-94BB-2B25387ED53A%7D/101146>

Hammer, T. 2003. Youth unemployment and social exclusion in Europe: a comparative study. Great Britain. University of Bristol. The policy press.L 21.12.2016/1285. Nuorisolaki. Säädös säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 11.12.2019. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2016/20161285>

Hietala, T. Kaltiainen, T. Metsärinne, U & Vanhala, E. 2010. Nuori ja mieli -koulu mielenterveyden tukena. Latvia. Tammi.

Hirsjärvi, S. Remes, P. Sajavaara, P. 2013. Tutki ja kirjoita. 15.-17. painos. Porvoo. Bookwell Oy.

Honkanen, M. Kortet, A. 2018. Nuorten syrjäytymisen ennaltaehkäisy ammattilaisien ja kokemusasiantuntijoiden näkökulmasta. Viitattu 8.2.2020 <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/145679/Honkanen%20ja%20Kortet%20OT.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Isola, A-M. Kaartinen, H. Leemann, L. Lääperi, R. Schneider, T. Valtari, S. Keto-Tokoi A. 2017. Mitä osallisuus on? Osallisuuden viitekehystä rakentamassa. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Helsinki. Viitattu 28.1.2020 https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/135356/URN_ISBN_978-952-302-917-0.pdf?sequence=1

Isola, A-M. Suominen, E. 2016. Suomalainen köyhyys. Helsinki. Into kustannus.

Jaakkola, H-M. 2019. Ajatuksia syrjästä –Syrjäytyneiden tai syrjäytymisvaarassa olevien taivalkoskelaisten nuorten miesten ja asiantuntijoiden kokemuksia

syrytyymisestä sekä kehittämisehdotuksia syrjäytyneiden käyttämiin palveluihin. Viitattu 11.1.2020

Jeffs, T. & Smith, M. 2010. Introducing youth work. Teoksessa Youth work practice, 1-6. Jeffs, T. & Smith, M. England. Palgrave Macmillan.

KvaliMOTV 2002. Aineisto- ja teorialähtöisyys. Yhteiskuntatieteellinen tietoarasto. Viitattu 17.2.2020 https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L2_3_2_3.html

Kiilakoski, T. Honkatukia, P. Huttunen, R. 2018. Teoria nuorten ja nuorisotyön tutkimuksessa. Teoksessa Miten tutkia nuoria ja nuorisotyötä, 69-71. Toim. Kiilakoski, T. & Honkatukia, P. Tampere. Kustannusosakeyhtiö Vastapaino.

Kiilakoski, T. Honkatukia, P. Suurpää, L. 2018. Aineistosta analyysiin. Teoksessa Miten tutkia nuoria ja nuorisotyötä, 352. Toim. Kiilakoski, T. & Honkatukia, P. Tampere. Kustannusosakeyhtiö Vastapaino.

Kohonen, I. Kuula-Luumi, A. Spoof, S-K. 2019. Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisu. Helsinki. Viitattu 6.1.2020 https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/Ihmistieteiden_eettisen_ennakoarvioinnin_ohje_2019.pdf

L13.4.2007/417. Lastensuojelulaki. Säädös säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 27.5.2020. <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417#L1P3a>

L 30.12.2014/1301. Sosiaalihuoltolaki. Säädös säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 9.1.2020. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141301#Lidp446042752>

L 21.12.2016/1285. Nuorisolaki. Säädös säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 27.5.2020. <https://finlex.fi/fi/laki/alkup/2016/20161285#Lidp446011200>

Laine, K. 2005. Minä, me ja muut: sosiaalisissa verkostoissa. Kustannusosakeyhtiö Otava.

Lehtimäki H. 2016. Nuorten palveluiden kehittämisen lähtökohtana ovat nuoret itse. Uuden toimintamallin kehittäminen henkisesti pahoinvoiville nuorille. Viitattu 11.2.2020 https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/105465/Lehtimaki_Henna.pdf.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Kiilakoski, T. Honkatukia, P. Huttunen, R. 2018. Teoria nuorten ja nuorisotyön tutkimuksessa. Teoksessa Miten tutkia nuoria ja nuorisotyötä, 54, 69-71. Toim. Kiilakoski, T. & Honkatukia, P. Tampere. Kustannusosakeyhtiö Vastapaino.

Kiilakoski, T. Kinnunen, V. Djupsund, R. 2015. Miksi nuorisotyötä tehdään? Tietokirja nuorisotyön opetussuunnitelmasta. Humanistinen ammattikorkeakoulu julkaisu 5. Nuorisotutkimusseura julkaisu 169.

Lämsä, A-L. 2009. Tuhat tarinaa lasten ja nuorten syrjäytymisestä. Lasten ja nuorten syrjäytyminen sosiaalihuollon asiakirjojen valossa. Oulun Yliopisto. Viitattu 11.1.2020 <http://jultika.oulu.fi/files/isbn9789514290213.pdf>

MLL. 2020 a. Lapsen kasvu ja kehitys. 12-15v. Viitattu 27.4.2020 <https://www.mll.fi/vanhemmille/lapsen-kasvu-ja-kehitys/12-15-v/>

MLL. 2020 b. Lapsen kasvu ja kehitys. 15-18 vuotiaan persoonallisuuden kehitys. Viitattu 27.4.2020 <https://www.mll.fi/vanhemmille/lapsen-kasvu-ja-kehitys/15-18-v/15-18-vuotiaan-persoonallisuuden-kehitys/>

Mattila. M. 2020. Sami Kieksi seurasi läheltä nuoria miehiä, jotka pakenevat pelimaailmihin ja jäävät syrjään. Yle. Viitattu 17.2.2020. <https://yle.fi/uutiset/3-11193891>

Mielenterveysseura. 2015. Nuorten yksinäisyys on vahvasti yhteydessä myös muihin ongelmiin. Viitattu 19.2.2020 <https://mieli.fi/fi/nuorten-yksin%C3%A4isyys-vahvasti-yhteydess%C3%A4-my%C3%B6s-muihin-ongelmiin>

Narratiivinen analyysi. Jyväskylän yliopiston Koppa. 2015. Viitattu 18.2.2020. <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/aineiston-analyysimenetelmat/narratiivinen-analyysi>

Pohjanmaan Sosiaalipsykiatrinen yhdistys ry. 2020. Viitattu 14.5.2020. <http://pspy.fi/pspy/>

Pohjanmaan Sosiaalipsykiatrinen yhdistys ry. Työpaja Spurtti. 2020. Viitattu 13.5.2020. <https://pspy.fi/tyopaja-spurtti/>

Partio, L. 2019. Lapsen köyhyys on ulkopuolisuutta. Viitattu 15.5.2020 <http://www.eapn.fi/koyhyys/lapsikoyhyys/>

Partanen. P. Salmi. P. 2020. ‘‘Pelaaminenko syrjäyttää nuoria? Paskapuhetta!’’ Yle. Viitattu 19.2.2020. <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2020/02/14/pelaaminenko-syrjayttaa-nuoria-paskapuhetta-logged-in-dokumenttisarjan>

Sitra. 2017. Tajua mut! -käsikirja. Stoppi nuorten pompottelulle. Espoon kaupunki ja Keravan kaupunki. Viitattu 21.5.2020 https://media.sitra.fi/2017/08/22145604/Tajua_mut_kasikirja.pdf

Surakka, A. & Paananen, R. 2018. Valmennuspaja-asiakkuus ja nuorten sosiaali- ja terveystalveluiden käyttö. https://dialogi.diak.fi/wp-content/uploads/sites/8/2019/01/Diak_puheenvuoro_19_verkko.pdf

THL & Me-säätiö. Missä elämänvaiheissa syrjäytyminen syntyy? 2018. Viitattu 13.2.2020. <http://data.mesaatio.fi/syrjaytymisen-dynamiikka/>

Marttunen, M. Huurre, T. Strandholm, T. Viialainen, R. 2013. Nuorten mielenterveyshäiriöt. Opas nuorten parissa työskenteleville aikuisille. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 28.4.2020 http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/110484/THL_OPA025_2013.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2019 a. Nuorten syrjäytyminen. Helsinki. Viitattu 10.12.2019. https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/nuorten-syrjaytyminen

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2019 b. Nuoret. Helsinki. Viitattu 5.2.2020 <https://thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus/elamankulku/nuoret>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2019 c. Nuorten päihteidenkäyttö ja päihdehäiriöt. Helsinki. Viitattu 14.5.2020 <https://thl.fi/fi/web/mielenterveys/mielenterveyshairiot/nuorten-mielenterveyshairiot/nuorten-paihteiden-kaytto-ja-kaytoshairiot>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2019 d. Osallisuuden edistäminen. Helsinki. Viitattu 15.7.2020 <https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/osallisuuden-edistaminen>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2019 e. Nuorten mielenterveyshäiriöt. Helsinki. Viitattu 5.2.2020 <https://thl.fi/fi/web/mielenterveys/mielenterveyshairiot/nuorten-mielenterveyshairiot>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2020 a. Huumeet. Helsinki. Viitattu 15.5.2020 <https://thl.fi/fi/web/alkoholi-tupakka-ja-riippuvuudet/huumeet>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2020 b. Nuoria huumeiden ongelmakäyttäjiä on enemmän kuin koskaan aikaisemmin. Helsinki. Viitattu. 15.5.2020 <https://thl.fi/fi/-/nuoria-huumeiden-ongelmakayttajia-on-enemman-kuin-koskaan-aikaisemmin?redirect=%2Ffi%2Fweb%2Falkoholi-tupakka-ja-riippuvuudet%2Fhuumeet>

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2006. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki. Tammi.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2020. Hyvä tieteellinen käytäntö. Viitattu 5.5.2020 <https://www.tenk.fi/fi/hyva-tieteellinen-kaytanta>

Vaasan kaupunki. 2019 a. Etsivä nuorisotyö. Viitattu 10.5.2020 <https://www.vaasa.fi/asu-ja-ela/sosiaalipalvelut-ja-arjen-tuki/arjen-tuki-nuorille/etsiva-nuorisotyo/>

Vaasan kaupunki. 2019 b. Nuorisoasema Klaara. Viitattu 14.5.2020. <https://www.vaasa.fi/asu-ja-ela/sosiaalipalvelut-ja-arjen-tuki/arjen-tuki-nuorille/nuorisoasema-klaara/>

Vaasan kaupunki. 2019 c. Nuorisopalvelut. Viitattu 12.5.2020. <https://www.vaasa.fi/tietoa-vaasasta-ja-seudusta/vaasan-kaupungin-organisaatio-ja-paatoksenteko/sivistystoimi/nuorisopalvelut/>

Vaasan kaupunki. 2020 d. Nuorten työpaja Varikko. Viitattu 10.9.2020.
<https://www.vaasa.fi/asu-ja-ela/sosiaalipalvelut-ja-arjen-tuki/arjen-tuki-nuorille/nuorten-tyopaja-varikko/>

Valtakunnallinen työpajayhdistys ry. 2020. Etsivä nuorisotyö. Viitattu 27.5.2020.
<https://www.tpy.fi/etsiva-nuorisotyö/nuorelle/mita-on-etsiva-nuorisotyö/>

Valtakunnallinen työpajayhdistys ry. 2020. Työpajatoiminta Suomessa. Viitattu 21.5.2020 <https://www.tpy.fi/tools/tyopajatoiminta-suomessa/>

Vilkkä, H. 2015. Tutki ja kehitä. 4., uudistettu painos. Juva. PS-kustannus.

LIITE 1

SAATEKIRJE

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Hei! Olemme Elli Vehmasaho ja Reija-Riikka Veistelehto sosionomiopiskelijat Vaasan ammattikorkeakoulusta.

Teemme opinnäytetyömme aiheesta; **nuorten näkemyksiä syrjäytymisen ehkäisystä ja Vaasan nuorille suunnatuista palveluista**. Vaasan nuorille suunnatuilla palveluilla tarkoitamme Varikon ja Spurtin nuorten työpajoja, sekä Etsivää nuorisotyötä. Tutkimme aihetta kyselylomakkeilla, joissa käytämme avoimia kysymyksiä. Kyselylomakkeet ovat e-lomake muodossa. Tutkimuksen tarkoitus on löytää uusia keinoja, joilla ehkäistä nuorten syrjäytymistä, kehittää nuorten palveluja ja selvittää nuorten näkemyksiä palveluista.

Toivomme mahdollisimman monta vastaajaa, jotta saamme nuorten äänen kuuluviin. Nyt on mahdollisuus vaikuttaa. Teidän ideoillanne voidaan edistää nuorten hyvinvointia! Tähän kyselyyn voivat vastata Spurtin, Varikon ja Etsivän nuorisotyön nykyiset 15-29 vuotiaat nuoret. Kyselyyn vastaaminen on luottamuksellista ja vapaaehtoista. Kyselyyn vastataan anonymisti. Kaikki kyselylomakkeet tuhoetaan tutkimuksen jälkeen.

Mikäli sinulla on kysyttävää, meihin voi olla yhteydessä sähköpostilla: xxxx.xxxx@hotmail.com tai xxxx@icloud.com

Opinnäytetyön ohjaajana toimii Heidi Blom, puh 040 559 1963, sposti heidi.blom@vamk.fi

Toivomme vastauksia aikavälillä 1.4-30.4. Valmis työ löytyy tekijöiden nimellä osoitteesta www.theseus.fi

LIITE 2

Hei! Olemme sosionomiopiskelijat Elli Vehmasaho ja Reija-Riikka Veistelehto Vaasan ammattikorkeakoulusta. Teemme kyselyn nuorten syrjäytymisen ehkäisemisestä ja haluamme selvittää nuorten mielipiteitä ja näkemyksiä.

Kysely nuorten syrjäytymisen ehkäisemisestä

Nyt teillä on mahdollisuus vaikuttaa ja antaa palautetta! Toivomme että kerrot rehellisesti ja vapaasti omista ajatuksistasi. Kyselyyn vastaaminen on vapaaehtoista. Lomakkeet tuhoetaan tutkimuksen jälkeen, eikä sinusta jää mitään tietoja meille.

Kysymys

Minkä ikäinen olet?

Missä seuraavista olet asiakkaana? Voit valita useita.

- Etsivä nuorisotyö
 Spurtti
 Varikko

1. Millaisiin ongelmiin Vaasalaiset nuoret kaipaavat apua?

2. Miksi nuoret syrjäytyvät sinun mielestäsi?

3. Miten syrjäytymisvaarassa olevaa nuorta pitäisi auttaa?

4. Mikä on parasta Etsivän/Varikon/Spurtin toiminnassa?

5. Mikä Etsivän/Varikon/Spurtin toiminnassa vaatii hiomista?

6. Millaisia nuorisopalveluita Vaasasta puuttuu? Voit käyttää vastauksessasi mielikuvitusta.

7. Sana on vapaa. Mitä muuta haluat sanoa nuorten palveluista tai syrjäytymisestä?

Tietojen lähetyks

Tallenna

Muistathan painaa tallenna. Kiitos paljon vastauksistasi! Olet mukana kehittämässä Vaasan nuorten palveluita. :)